

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**DE EXCELLENTI || DIVINAE GRATIAE NATVRA,|| & iis que
ad eam tùm obtinendam tùm conseruandam ||
requiruntur, de#[que] ipsius admirabili efficacia ||
DISPVTATIO,|| In inclyta et Catholica Academia ...**

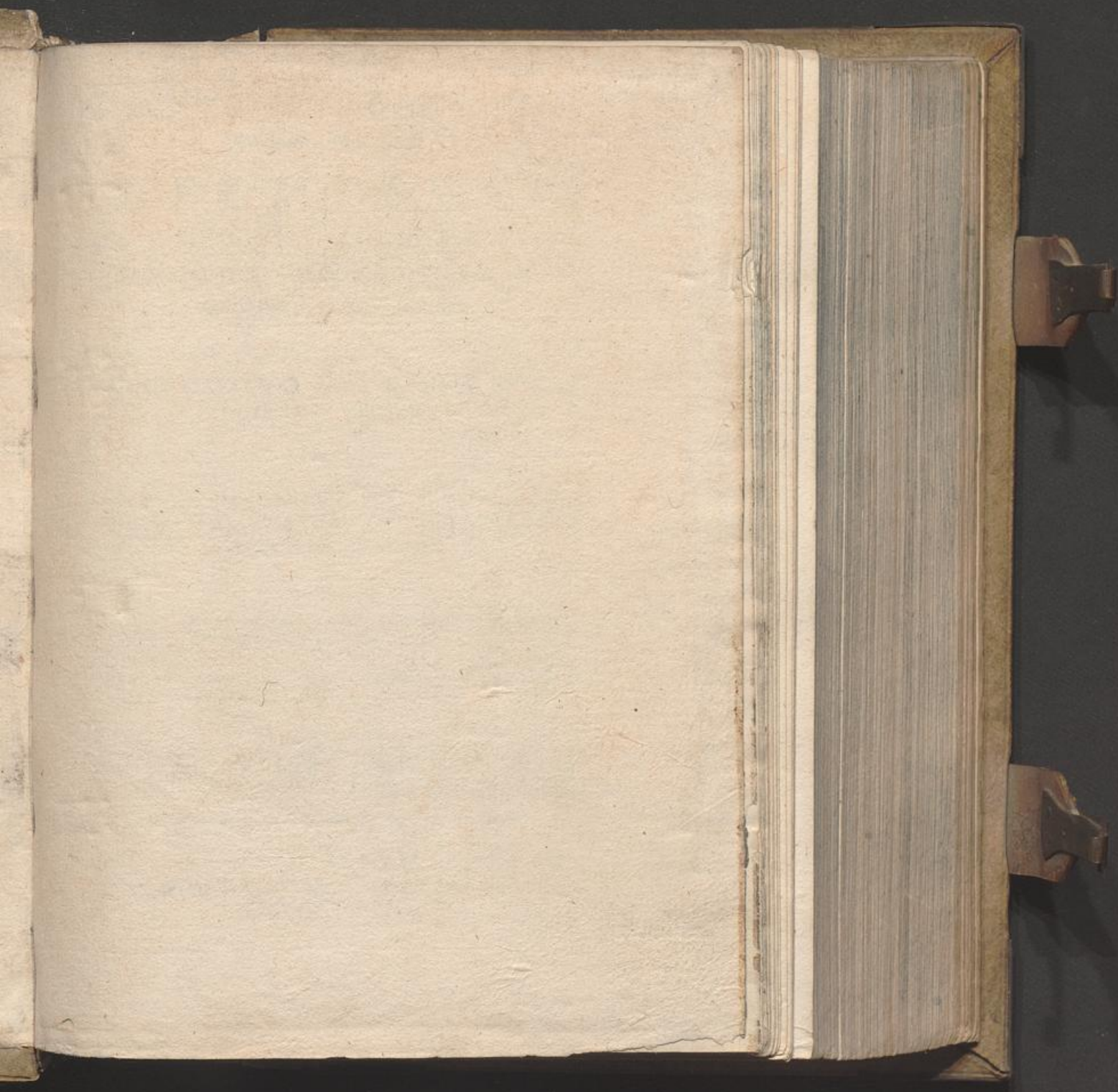
**Valencia, Gregorio de
Stevartius, Petrus**

[Ingolstadt], 1576

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46873](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46873)

Th. 2787.

J.H.
20

DE EXCELLENTI
DIVINAE GRATIAE NATURA,
& iis quae ad eam tum obtinendam tum conseruandam
requiruntur, deq; ipsius admirabili efficacia

DISPUTATIO,

In inchnyta & Catholica Academia Ingolstadiensi,

Anno M. D. LXXVI. Die 10. Decemb. publice habita.

PRÆSIDE

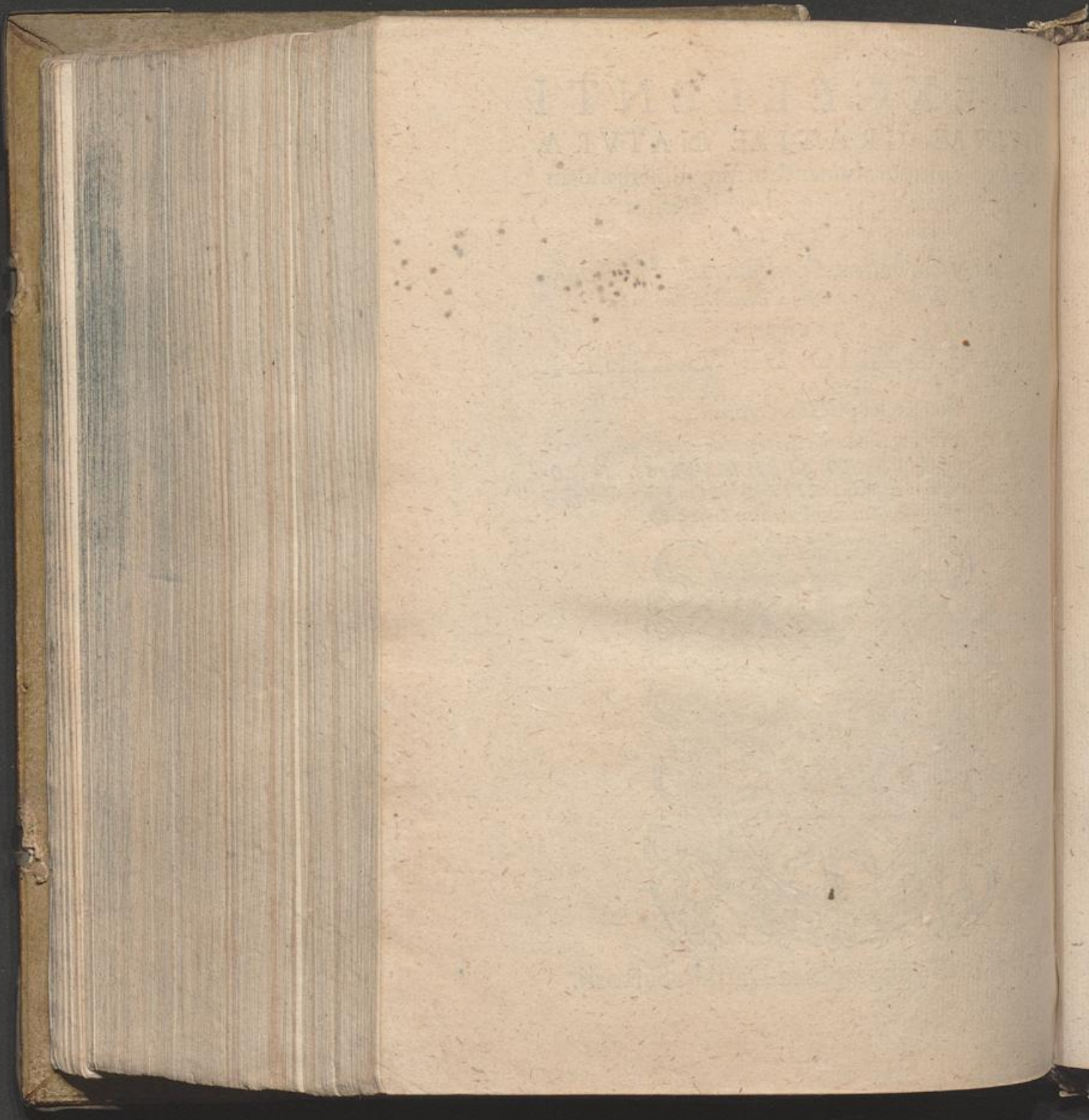
R. P. GREGORIO DE VALENTIA
SOCIETATIS IESV, SS. THEOLOGIAE
Doctore, & Professore Ordinario.

RESPONDENTE, pro Licentiæ Theologicae laurea consequenda,

DOCTISSIMO M. PETRO STEVARTIO, SS. THEO-
logia Baccalaureo formato, Eystadij ad S. Vilibaldum Canonico, & Collegij
Episcopalis ibidem Sacrarum litterarum Professor.

Ex Officina Typographica Daudis Sartorij.

MAGNIFICO AC
GENEROSO DOMINO

D. ANTONIO FVGGERO IN

Kirchperg, & VVeiffenhorn Baroni,

Domino suo & Patrono

colendissimo

S. P. D.

QVIBVS machinis sanctissimam Christianæ disciplinæ veritatem, iam inde ab Apostolorum temporibus, perditorum hominum operâ, humani generis, perennis inimicus Satanas oppugnet: tibi, generose domine Antoni, in primis perspectum, atq; cognitum esse existimo. Ut enim veterum annalium monumenta, quorum studiosissimus es, non extarent: misera certè horum temporum calamitas, ac tristissima Germaniæ facies, clariùs id testantur, quam ut narratione longa sit opus. Quemadmodum autem idem ille hostis noster acerbissimus, nihil æquè homini invidet ac diuinam gratiã, ex qua ipse miserabiliter ad omne tempus excidit: ita nullum ferè est Christianæ religionis caput, quod tantopere labefactare conetur. Videt enim eò difficiliorem aditum hominibus ad Dei gratiam futurum, quò salutarì huic doctrinæ densiores

A 2

tene-

tenebras offuderit. Itaq; nihil mirandum est: tantum
magnoperè dolendum, eius Satanici furoris admi-
nistros, quorum in Germania non exiguus est nu-
merus, tantum studij in hac materia obscuranda cō-
sumere. Ergo operæ precium iudicavi, (cū mihi
in percelebri & Catholica Ingolstadiensiu Acade-
mia certamen pro Licentiæ Theologicæ cōsequen-
dæ laurea, ineundū esset) de eadem gratia diuina di-
sputationem suscipere. Qua quidem in re, mihi ge-
rosæ D. T. patrociniō in primis vtendum esse pu-
taui: vt cuius singularis eruditio, & inuitatus olim in
vrbe erga me affectus, ad Philosophiæ & SS, Theo-
logiæ studia, mihi calcar addidisset; eius nunc defen-
sio, disputationis susceptę partes tueretur. Spero au-
tem generosam D. T. pro singulari sua erga me hu-
manitate, hoc, quicquid est, memoris animi indicū,
beneuolo quoq; animo accepturam: quam etiam at-
que etiam rogatam velim, vt spacium præteriti tem-
poris memoria repetēs, Steuartio suo iam, nō minus
quàm olim, fauere pergat. Valeat generosa D. T.
Datum in Episcopali Collegio Eystadiensi, Calend.
Decemb. Anno M. D. LXXVI.

T. G. D.

Addictiss.

Petrus Steuartius Leodius.

DE GRATIA DIVINA.

Quæ de diuina gratia disputari solent, ea in partes quatuor commodè distribui possunt, vt primùm explicemus quid sit gratia, quamq; latè pateat: Deinde, quænam requirantur ad gratiam potissimùm obtinendam, qua dici solet homo gratus Deo: Tertiò, quæ prætereà ad eandem conferuandam: Postremò, quæ sit eiusdem gratiæ vis, quidue in homine efficiat.

PARTIS PRIMAE de natura gratiæ,

CAPVT PRIMVM.

Quo, diuini in nos amoris consideratione, quid sit gratia generatim accepta, inquiritur.

IA verò nemini dubium est, diuinam gratiam aut dilectionem Dei esse, qua is homines prosequitur, aut ornamentum aliquod hominis, ex amore illo profectum, quo impellitur Deus, vt apud eum mansionem faciat: Idcirco vt, quod primò propositum est, rationem gratiæ faciliùs explanemus, à diuini amoris in homines contemplatione, exordiamur.

Ioan. 14.

II. Norunt etiam imperiti, et natura voluntatis declarat, diligere esse, rei amatae bonum velle. Ac nos quidem, quia nostra voluntas bonum omne tanquam proprium scopum spectare potest, efficere verò non potest, non quicquid boni amando volumus rei amatae, ei impertimus: Deus verò qui quacunque voluit fecit, quoniam præditus est infinita perfectionis voluntate, per quam parens est omnium, velle aliquod bonum à se distinctum creaturis non potest, (saltem secundum legem ordinariam) quòd eadem voluntate non efficiat, atque ad eò ei communicet; neque contra aliquid boni creaturæ tribuere quin eam eo ipso amet.

Psal. 113.

III. Hinc intelligitur tam latè patere diuinum erga homines amorem, generatim acceptum, quàm bona omnia humano generi à Deo tributa; neq; fieri

Iacob. 1.

Ioan. 3.

Gen. 15.

Sap. 2.

illo modo posse, ut quo tempore homo nihil boni de nouo vel recipit vel acci-
tit, eodem verò dicatur à Deo de nouo diligi, aut non diligi. Hominis ex-
celsio est, cuius affectus re immutata mutari potest; aliena prorsus à Deo per-
fectio, neapud què cum non sit transmutatio, variè denominari respectu re-
tutarum non potest, nisi secundum earum mutationem.

IIII. Porro verò nihil iam dicemus de infinito illo amore, quo se Deo
dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret. Nihil de illo, quo se se-
cedis loco post hanc vitam pijs hominibus, sicut promittit, est daturus. Vite-
mus tantummodo, quantum ad propositum satis sit, quæ bona creata, ex diuina
dilectione manent in humanum genus. Hæc namque sunt, quæ ab homine re-
tentæ efficiunt, ut peculiariter à Deo diligi in hac vita, amissa verò, non
diligatur; quam vicissitudinem in gratuitam etiam dilectionem, quan-
quiritur, competere, perspicuum est.

V. Ac primum quidem bona illa occurrunt, quæ cum naturalia dicuntur,
ex naturali dilectione, qua diligit Deus omnia quæ sunt, in hominem pro-
xerunt. Ea sunt: Natura præstans duplici rerum gradu completa; corpoream
quem cum brutis habet communem, & spirituali, quo proximè ad Ange-
rum perfectionem accedit: Duplex item illa, ac nota satis tum cognoscen-
tium appetendi vis, ad utramque partem tuendam accommodata, quarum altera
rationis particeps latissimè pateret, & circa omnes omnino res, tum cognoscen-
das tum appetendas versaretur; ut quæ omnes, aliquo modo ad gradum spi-
ritualem possunt pertinere: Altera verò ea tantum complecteretur, quæ
sensum cadunt, & corporeæ naturæ sunt consentaneæ.

VI. Magna sanè perfectionis præstantia, magnam indicant Dei in homi-
nes dilectionem: Sed quæ forsitan videri possit non tam hominem cetero-
bus corporeis superiorem efficere, quam inferiorem. Quod prædicta homini
naturæ constitutio, quandam veluti calamitatem homini videtur parere.
Cetera namque res, quoniam earum appetitus in uniuersum ens non fertur,
sed in aliquid determinatum; facile possunt consequi, quod illis est optimum,
& in eo felices conuiescere.

VII. Homo verò quoniam eius intellectus & voluntas nullis rerum
mitibus continetur, quicquid vel ratione comprehendat vel voluntate
quandiu Deum infinitum perfectis operationibus harum potentiarum, non
assequitur, in quo totum ens possibile atque ad eò totum obiectum voluntatis
& rationis humanæ, optimo modo continetur; tam diu necesse est sit impo-
tus, utpote nondum habens quod est ei optimum: Optimum siquidem est
præstantissimis potentis totum earum obiectum perfectè contingere, nisi
quo id possibile est, videlicet in unigenito Deo comprehensum.

VIII. Et quoniam fide docemur, hominem suapte natura sola, id consequi nunquam posse; efficitur, illum eiusmodi naturæ esse, ut oporteat semper esse inquietum. Ita, qui ceteras res corporeas in reliquis perfectione vincit, in hoc ab illis videtur superari; nisi forte hoc etiam ad commendationem humanæ naturæ pertinet, quod quæ rebus aliis ad felicitatem sufficiunt, illam tamen etiam obtenta non satiant; & cum aliò qui magna sit ipsius vis, nihil tamen ab ipsa sola effici possit, quod eam felicitate compleat.

IX. Potuisset hæc sistere diuinus erga hominem amor, & quamuis ita constitutum hominem reliquisset, ut quod aliò qui adiutus posset, nunquam tamen totum ipsius obiectum, in Deo unitum, intellectu & voluntate esset perfectè complexurus; non potuisset tamen iure lutum dicere figulo suo, cur me ita facis? veruntamen non se Deus contempsit, quin, ne perpetuò hominem inquietum relinqueret, ei seipsum perfectè videndum, & amandum, tanquã finem ultimum, atque adeò extremam beatitudinem præstiterit. Vt, quod homo naturaliter optabat, obiecto suo perfectè coniungi, neque naturaliter obtinere poterat, supernaturaliter Deo adiuuante assequeretur.

X. Quò verò magis hominem extolleret, ita voluit eum felicitatem hanc adipisci, ut dignitate propriorum operum illam sibi pareret, quemadmodum inferius cum de merito agemus sumus probaturi. Quapropter, ut sicut conuenit, debita esset proportio inter opera, quæ supernaturalem, adeoq; excellentem beatitudinem valitura sunt, & ipsam beatitudinem; Supernaturalia etiam eiusmodi opera esse Deus voluit, vel certè per supernaturalem charitatem in finem ultimum relata.

XI. Supernaturaliter autem operari, aut referre opera, homo non poterat, nisi varia ei essent decreta, à clementissimo Deo supernaturalia siue dona, siue præsidia. Quæ quidem, quoniam ad actiones vim naturalem potentiarum excedentes, referuntur; ac proinde neque homini debentur ex naturali lege, diuinæ voluntatis, qua talem fingeret naturam hominis Deus statuit; Idcirco & supernaturalia & gratuita rectissime dicuntur. Atque ab his donis voluntas diuina, quatenus per eam homini suppeditantur, supernaturalis erga eum dilectio nominari potest, à naturali dilectione ratione solùm distincta.

XII. His aperuisse viam videmur ad naturam gratiæ generatim acceptæ, cognoscendam, quæ non incommodè describi potest, ut sit Donum, per amorem supernaturalem diuinitis, supra naturæ debitum, homini concessum, ad beatitudinem consequendam. Neque enim donum supernaturale, à dilectione supernaturali; neque contrà, dilectionem supernaturalem (qualiscunq; tandem illa sit) à dono supernaturali distinguere potest, ut ex dictis initio patet, & infra ex Scripturis probabitur. Ita gratiam & surpassasse diuus Paulus vide-

Psal. 63. ad
Rom. 6. & Cle-
mentina ad no-
strum, de hære-
ticis ex Conc.
Vienenfi.

Esai. 45.

tur,

Ephes. 2. tur, cum inquit: Gratia estis saluati per fidem, & hoc non ex vobis. Donum enim Dei est.

In 6. Synodo generali, actione 11.

XIII. Plures gratiae acceptiones, tanquam à proposito alienas confisio omitimus, ex quibus vna est, ut gratuita dicantur illa quae non absoluta necessitate, sed liberaliter à Deo fiunt; quo pacto naturalia dona gratuita etiam dici possent. Ita alicubi scriptum reperimus, Angelos & animas immortales esse, non natura sed gratia. Caterum hic presens gratiae nomen usurpamus.

CAPVT SECVNDVM.

Quo, varia gratiae dona tum habitualia tum actualia distinguuntur.

1. Cor. 12.

Ioan. 11. prophetavit Caiaphas. Et Matth. 7. talibus dicitur, nunquam noui vos. Vide Aug. l. D. 18. de ciuit. cap. 23.

Gal. 6.

XIII. Videamus modò, quoniam praedicta gratiae ratio generalis est, quàm latè ea pateat. Primum, quae supernaturalia dona homini conferuntur, non ut ipse Deo coniungatur, sed ut ad consequendam beatitudinè, diu cooperetur, missa nunc facimus: Numerata ea sunt à D. Paulo, qui etiam docet ad vtilitatem (aliorum scilicet, ut est in glossa) dari. Et quoniam videndum in homine peccatore, ea reperiri constat; neque homini ad beatitudinè ius suppeditant, quae summum est bonum; commune nomen retinent: ut scilicet quae imperfectiora sunt in aliquo genere, & gratiae gratis datae dicuntur.

XV. Illa verò, quae homini conferuntur, ut ipsemet actionibus supernaturalibus propriam salutem operetur, faciliè intelligemus quàm sint variè, & varietate principiorum, quae ad naturales actiones eliciendas conspiciunt. Namque est supernaturalium prouidentiae suauitas; ea cum prouidentia naturalium, utpote quae à supernaturalibus perficiuntur, proportio & similitudo: ut idcirco etiam rectè videri possit D. Paulus appellasse hominem, & rursus gratiae ornamentis auctum, non iam creaturam.

XVI. Nimirum enim quoniam prima creatura, quae perfectionibus naturalibus continetur, ad veram beatitudinè consequendam non sufficit, quasi altera creatura supernaturalis effingitur, quae ad actiones supernaturales, perinde supernaturalibus donis sit instructa. Nisi fortè supernaturalium rerum ordinem, naturalium ordine imperfectiorem facimus. Ergo, dona quae ad nouam creaturam pertinent, ex prima creatura, tanquam ex noua qualitate effigie, cognoscamus.

XVII. Eorum quidem, quae ad naturales hominis actiones concurrunt, veluti basis est ipsa hominis natura: Hac principium est primum non modò actionum, sed etiam potentiarum, quibus actiones proximè eliciuntur. Hinc ergo natura diuina quaedam qualitas aptè respondet, quae per supernaturalium actionum

lectionem à Deo homini impertita, similiter principium potissimum supernaturalem actionum, & nature instar est, in ordine supernaturali.

XVIII. Ita, qui à Deo dilecti, hac diuina qualitate ornantur, non immeritò in Scriptura regenerari dicuntur. Siquidè nouum Esse, nouamq; naturam recipiunt, qua efficiuntur diuinæ naturæ consortes; ut qui iam habent id, quo veluti principio primo, habiles & idonei redduntur, ut Deum ipsum clarè intueri, & perfectè diligere, ac in eo, veluti in extremo bono conuiescere possint, quod aliòquin solius Dei per naturam est proprium.

XIX. Iure idcirco D. Paulus hanc gratiam pignus hereditatis nostræ dixit, quo signati sumus: Iure appellauit eam D. Ioanes Dei semen, in iis, qui sunt ex Deo, manens, quod suo tempore actiones illas proferet, quibus ipse Deus perfectè contingatur. Hoc diuini Spiritus semen, quia in homine supernaturaliter dilecto manet, rectè Deus apud eum dicitur facere mansionem; quemadmodum idem Ioannes, exponens quod aliàs dixerat, declarat, quem, inquit, in hoc cognoscimus quoniam in Deo manemus, & ipse in nobis, quoniam de Spiritu suo dedit nobis.

XX. Oriuntur præterea à natura potentia quadam, quibus in naturales operationes homo inclinatur, & veluti principiis proximis eas eliciat. Similiter à prædicta gratia in intellectum & voluntatem virtutes effluunt, præsertim Theologicæ. Ut quemadmodum hominis natura Diuina naturæ similis effecta est per gratiam prædictam; Sic etiam potentia illius, supernaturalibus ornata virtutibus, quarum Deus ipse peculiariter scopus sit, diuinam voluntatem & intellectum, eiusdem obiecti communionem imitentur. Ita nihil iam deest, quò minus homines tam variis, tamque diuinis habitibus instructi, Diuini, singulari quadam participatione, dicantur.

XXI. Quamuis autem, ut omnino certum non ponamus, sed tantum, ut probabilius, gratiam quandam habitualem esse, in hominis natura, distinctam à charitate, ex qua eadem charitas, & reliquæ virtutes oriuntur: Certum tamen esse debet, aliquod habituale donum, per supernaturalem Dei dilectionem homini conferri, in quod plurimi Scripturæ loci conueniant, qui intelligi planè non possunt, nisi de habituali dono, à fide & spe distincto, quo is, qui in gratiam recipitur ornatus sit, siue id re sit idem, quod charitas, siue quid distinctum.

XXII. Ut enim taceamus, quod supra satis est declaratum, peculiarem Dei dilectionem erga hominem necessario esse cum aliquo dono coniunctam: aliquid habituale ac permanente procul dubio est id, quod D. Paulus, ut nos cautos redderet, thesaurum in vasis fictilibus inclusum, dixit: Quo, cum Dei amici afficiuntur, ^a iusti, ^b sancti, ^c immaculati, ^d abluti, ^e mundi, ^f recti,

B ^g salui,

Ad Tit. 3.
1. Pet. 1.

1. Cor. 1.
Ephes. 1.
Ioan. 3.

Ioan. 14.
1. Ioan. 4.

Psal. 81.

2. Cor. 4.
a Gal. 3. & Act.
b Hebr. 13.
c Pl. 116. & 2.
d 1. Cor. 6.
e Ioan. 15.
f Pl. 7. Prou. 11

g 1. Tim. 1. &
Tit. 3.
h Marc. 2. &
Ioan. 7.
i Hebr. 12.
l Col. 3.
m Rom. 5.
Sessio 6. c. 7.
in cōcordia cō-
trouersia de iu-
stificatione.
a Epist. 105. &
126. & libr. de
nat. 1. & Grā. c.
26. & libr. 6. 3.
Iuli. c. 11. & in
Psal. 50.
b Ita Kemnitius
3. sess. 6. Concil.
Trid. in contro-
uersia de iusti-
ficat. fol. 156.
& 158. in ad-
ditione vltima
Francfordiensi.
Et Melanchthō,
in loco de iusti-
ficatio. tractans
de vocabulo
gratiæ.

salui, h sani, i Deo placentes, l & dilecti, verè nominantur. Denique ali-
quid est id, quod quàm datur, m charitas Dei diffunditur in corâibus nostris,
per Spiritum sanctum, qui datur nobis.

XXIII. Id ipsum locis illis conuincitur, quos paulò antè ex scripturâ re-
tulimus. Neque verò aliter intelligi posse videtur, quod Concilij Tridentini
Patres statuerunt: Iustitiam siue charitatem inherere in iusto. Sancti etiam
Doctores omnes idem sentire, Bucerus quoque fatetur. Differit de eo eleganter
D. a Augustinus multis in locis. Sed & nonnulli etiam inter Lutheranos non
omnino stulti, tametsi veritatis hostes, ab illa tandè aliquando vitijs deser-
re b facentur, hominem, quàm in gratiam recipitur, quibusdam donis super-
naturalibus affici, quibus roboretur ad inchoatam illam istorum hereticorum
obedientiam prestandam, de qua postea dicemus: Tantùm negant hominem
qualitatibus iustificari, aut gratum Deo esse. In quo quam se imperiosos pre-
bent, infra ostendemus.

XXIII. Ergo, ex donis gratuitis, quæ homini conferuntur, ut sibi
felicitatem æternam comparet, quædam sunt habitualia, quorum vnum, scilicet
à charitate distinguatur, siue non, omnium sit potissimum, de quo postea scrip-
ptura, gratiam iustorum in primis commendantes, intelligantur. Præter hæc
alia etiam esse gratuita dona, quæ actualia auxilia dicuntur, eadem naturæ
ordinis consideratio docet, quam nobis antè à ad varietatem gratiarum impo-
rendam, ducem proposuimus.

XXV. Vt enim ad naturales actiones, natura, etsi potentius instructa
sufficit, nisi Deus ut autor rerum naturalium, cum ipsa concurrat, et
quibus naturalibus incitamentis homo ad aliquid faciendū inducatur: ita
ad supernaturales actiones, præter habitualia dona, incitamentis super-
naturalibus homini ratione vtenti, opus est, et supernaturali Dei concursu (sicut
tamen ratione ex parte Dei, pro diuersitate effectuum, à naturali Dei concursu
distincto) maxime quòd, ut postea declaraturi sumus, habitualia dona non
prius homini adulto conferuntur, quàm vtatur iis actualibus auxiliis. hoc
hoc ipso quod habitualia sunt necessaria, etiam actualia requiruntur.

XXVI. Porro, hæc auxilia varia sunt. Cùm enim ad actiones libere
ferantur, primo ad illa pertinet fidei prædicatio, cuius luce intellectus hominum
illustratus facile inducatur ad impellendā voluntatem, vt fidei doctrinæ libere
assensus præbeat, aliæq; supernaturales actiones elicantur de quibus postea dicemus.

XXVII. Spectant etiã ad incitandum intellectū, illustrationes aliæ, quo-
bus, veluti diuinis quibusdam coruscationibus, ac fulguribus ita mentis no-
stræ terra, cælestia clariùs videt, atq; ita commouetur. Item etiã, extraneis
quidã effectus diuinæ prouidentie, quibus homo vel à peccatis deserretur, vel
ad diuinã amicitiam allicitur, vt miracula, vt varij casus, vt bene uocentur

Psal. 76.

opportunitates, ut alia per multa, quibus clementissimus Deus mentis osium pulsatur, atq; hominem vocat, ut si quis consensu voluntatis respondens aperuerit ianuam, intret ad illum, per habituales mansurus gratiam.

Apocal. 3.

XXXVIII. Quia verò neq; voluntas nostra respondere potest, nisi ab eo adiuta, cuius est, non solum vocare, sed etiam ad se trahere; Idcirco præter ea, quæ ad intellectum pertinent, diuina alia motione voluntas quoq; indiget, quæ adiuta, vocationi respondet consentiendo, ut contra Pelagium est definitum.

Ioan: 6.

Cui quidam heretico, scitè admodum D. August. Quid est (inquit) ineptius, et ab ipsa charitate alienius, quàm confiteri ex Deo esse scientiã, quæ sine charitate inflat, et ex nobis esse charitatem, quæ facit ut scientia inflare non possit?

In Conc. Arausico. & Mileu. c. 4. Li. de gratia & lib. arb. cap. 19. Vide etiam, lib. de prædestin. & gratia c. 4. 11. & 12. & lib. de bono prou. c. 13.

XXXIX. Est autem hæc diuina motio, actualis concursus supernaturalis, quo simul cum voluntate cooperante, actiones supernaturales Deus efficit, et eidem voluntati habitus infundit, quibus roborata cooperatur; atq; uia Deus voluntatē ad actus mouet; perficiendo videlicet illam eiusmodi habitibus, per quos inclinatur in illos actus supernaturales, eosq; elicit, concurrente simul ipso Deo. Ita, diuina hæc motio quæ ad incitamenta quibus homo vocatur, accedit, nõ prius tempore ponitur, quàm voluntas per eã adiuta, Deo vocanti respondeat. Hinc autem quomodo non sequatur, liberũ non esse voluntati, respondere, declarabimus postea, quando agemus de requisitis ad gratiam potissimam obtinendam, et de eorum conditione.

CAPVT TERTIVM,

Quo, discrimen duplicis auxiliij actualis explicatur.

XXX. Patet ex his, cum distingui solet duplex actuale auxiliium; speciale vnum, quod ordinariè confertur, sufficiensq; est ad consentiendum, sed tamen potest etiã a voluntate repudiari; specialissimum alterum, quod extraordinariè, et paucissimis confertur, cuiq; sponte quidẽ, certò tamen homo consentiat; non esse querendũ id discrimen inter hæc auxilia, quatenus vtrũq; efficax est, quando scilicet voluntate respondente, actualis Dei motio ad incitamenta accedit, quibus impellitur intellectus, et homo vocatur. Hæc enim actuali motione existente, certò et infallibiliter ex hypothesi homo consentit auxilio etiã speciali. Si quidem ea motio, cum Dei concursus sit, ad conuersionem supernaturalem, ut iam antè diximus, nisi homine respondente, non adhibetur.

XXXI. Positum igitur est prædictũ discrimen, in diuersis motibus, quibus aliter mens pulsatur per auxiliium specialissimum; atq; per speciale; inter quæ adeò multũ interest, ut illis certò et semper homo acquiescat; ac proinde auxiliũ specialissimum semper sit efficax. His verò, non itẽ; quippe quibus multũ, tametsi vocati, non respondent. Unde speciale auxiliium inefficax esse potest. Neq; enim sine causa dictum est, multi sunt vocati, pauci verò electi.

Matth. 20.

XXXII. Existit autem hęc, quoniam de specialiſſimo auxilio dicitur, nõ praterenda difficultas. Nã si infallibiliter & semper, huic extrator dicitur auxilio, homo acquiescit; Consequens videtur, hominem non posse liberè illi reniti. Aliò qui enim nonnunquam accideret, tale auxilium frustrari. Quòd verò liberum non sit ei auxilio resistere, difficile est ad explicandum. Cum enim per illud, non mutetur natura voluntatis, neque obiecti, aut actus, ad quem eliciendũ voluntas inuitatur; quicquid Deus extrinsecus hortetur, aut faciat per id auxilium, non apparet, cur voluntati adempta sit libertas repudiandi eum actum, quem aliò qui haberet, si specialiſſimo auxilio non possideretur. Ac similem, vel eandem difficultatem habet, quòd in gratia confirmati peccare graviter non possunt. Apparet namq̃ hęc confirmatio esse, prædictum auxilium, aut aliquod simile, vel semel, vel certè toties homini imperatum, quoties incidit peccandi occasio.

XXXIII. Hoc dupliciter expedire possumus, primò si dicamus non esse impossibile, id auxilium repudiare, sed difficillimum: Quod satis est, et nunquam moraliter repudietur. Secundo etiamsi admittamus, possibile non esse, tale auxiliũ reicere, præsertim cum quis in gratia confirmatur; inde tamen potest proposita difficultatis explicatio, unde difficultas ipsa est nata, nempe ab ipsamet natura voluntatis: non quòd ea per auxilium specialiſſimum mutetur; sed quòd à principio, talem illam Deus fixerit; et eadem, peccandi Dei voluntate remota, quo is velit specialiſſimum auxilium conferre, respondere; non necessariò, sed liberè, actum supernaturalem elicit, vel peccatum vitet. Eiusmodi verò Dei voluntate & auxilio existente, necesse prodeat in bonum actum. Quemadmodum, eadem natura voluntatis, existente visione Dei clara, necessariò elicit actum amoris Divini: & eadem, voluntate remota, liberè.

XXXIII. Quod facilius intelliget is, qui animadvertat, in peccatis Creatoris fuisse, sicut fingere, aut non fingere has vel illas creaturas: Ita etiam illis modum in operando præscribere, ut aliqua conditione, aut re existente, non existente, hoc aut illo modo operarentur. Quoniam igitur pertinebat ad præmium totius uniuersi, atq̃ adeò rerũ humanarum rectorem Deum, et ceteras omnes res; sic etiam voluntatem humanam penitus subiectam habere debet, iam quoquò versum velit, si expedire iudicat, stectendo: Idcirco, ita Deum libertate hominem donauit, ut tamen pro ipsius Dei arbitratu, sponte quidem, sed necessariò, quoduis bonum amplecteretur, ex iis que aliò quum liberè amari posset.

Prou. 21.

XXXV. Insinuasse hoc, haud obscure, Salomon videtur, illis verbis: Sicut diuisiones aquarum, ita cor Regis in manu Domini, & quocumq̃ voluerit.

luerit, vertet illud. Ac Paulus, cum inquit: Voluntati ergo eius quis resistet? Quid igitur gratia sit generatim accepta, quid gratia habitualis, quid denique actualis, quamq[ue] late pateat, satis sit dixisse. Quod enim diuini gratia solet in operantem & cooperantem, praeuenientem & subsequentem; exploratum est, id non ad aliquas re ipsa distinctas gratias, sed ad eiusdem gratia, siue habitualis, siue actualis varias appellationes pertinere, iuxta effectuum gratiae varietatem & ordinem.

Rom. 9.

PARTIS SECVNDAE, De his quæ ad gratiam potissimam obtinendam requiruntur.

CAPVT PRIMVM,

Quo docetur non solum fidem, sed alias etiam actiones in adultis requiri.

Sequitur ut videamus, quenam DEVS requirat, ut hominem **XXXVI.** dignet potissima illa gratia, quam supra diximus, in Scripturis cõprensis commendari. Vident ferè omnes, tam hæretici, quam Catholici, ut, quod Deus propter merita Christi pollicitus est, hominem aetate adultum in gratiam suam recipiat, necessarium esse, illius mentem aliquo actu, vel etiam aliquibus, in Deum ipsum conuerti, quo suapte sponte, ut naturæ rationis participem deceat, gratia munere affici censeatur, illud, tacite saltem, hoc ipso accipiendo, quod homo in Deum fertur gratia largitorem, atq[ue] adeo, ab eo etiam amari vult, & affici gratia.

XXXVII. Docuit id Christus Dominus, cum, postquam differuisset, quemadmodum necesse fuerit, ipsius passione impleri omnia, quæ scripta erant de eo in lege Moysis & in Prophetis & Psalmis, adiecit etiã, id fuisse necessarium, ut predicaretur in nomine ipsius, penitentia, & remissio peccatorum: atq[ue] ita explicuit, quoniam modo, ab æterno Patre obtinuerit, ut in suam gratiam, quæ peccata remittuntur (sicut infra ostendemus) homines admitteret; si videlicet penitentiam nomine illius predicandam non negligerent. Ac alio in loco: Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Est enim Sacramentum etiam necessarium, aut certe eius desiderium, ut alicubi est definitum. Extant præterea multa alia Scripturarum sententia, ex quibus constat, ad gratiam requiri eam hominis in Deum conuersionem.

Lucæ 23.

Matth. 28.
Sess. 6. Con. Trident. c. 5. & 6.
Ioël 2. Zach. 1.
Esaï. 31. & 45.
Hier. 3. & 15.
Ezech. 18. & 33.
Osee 4. Amos 4.
1. Reg. 8. Can. 5.
Apoc. 3.

XXXVIII. Cum verò omnes, ut dictum est, conuersionem aliquam requirant, magna tamen est controuersia, tum de numero actionum, quibus

ea conuersio contineatur, tum de illarum suae efficacia, suae conditione. Virum scilicet naturae vires excedant, utrum liberae sint, utrum gratiam mereantur, utrum eam ad hominem disponant. Haec omnia breuiter expediemus.

XXXIX. Quod ad primum atinet, Martinus Lutherus fidem solum requirens, bis contra fidem turpiter peccauit. Primum quoniam fidem eam postulat quae verè non sit fides, qualem iis adhibemus, quae à Deo sunt nobis reuelata, sed leuis de remissione peccatorum, in speciali, nusquam reuelata, persuasio: uti postea commodiori loco planum faciemus.

Refert hic error ab Aug. lib. de haeresibus c. 54.
a 1. Cor. 3.
b Ezech. 18. & 33. & Luc. 13
c Rom. 8. & 1. Ioan. 3.
d Eccle. 1.

XL. Secundo, quoniam Eunomium veterem haeticum secutus, actiones alias reiecit, reclamante scriptura, quae iam^a charitati, sine qua cetera nihil sunt, iustificationem, atque adeo gratiam tribuit; iam^b poenitentiae, iam^c spei; iam^d timori. Ut nimirum doceamur, sicut DEVS insigni & gratuita dilectione, benignè ad hominem sese conuertit; ita oportere hominem non solum intellectu credendo, sed etiam omni voluntatis affectu, atque adeo tunc mente in DEVM conuerti, ut qui, secundum omnes potentias mirificè à DEO ornatur, illis omnibus gratiae munera acceptet.

e In loco de Iustificatione.
f In VI. Sess. Concil. Trid. c. 8. tractans de preparatione.

XLI. Sed bene habet, aliqui ex Lutheri discipulis à proreptore defecerunt. Palam enim^e Philippus Melancthon & ^f Kemnitius negant, remissionem peccatorum, aut gratiam contingere ociosis mentibus: praedictos voluntatis motus requirunt. Porro autem illos non ita necessarios esse, ut oporteat hominem explicitè omnes elicere, à doctis est annotatum. Satis est enim praeter fidem, charitatis aut poenitentiae actum, iustificationis tempore exprimi, (alteruter enim istorum explicitè videtur necessarius) in quibus reliqui actus virtute continentur.

XLII. Qui enim rebus omnibus Deum antepone, vel super omnia delect quod eum offenderit; ita certè est comparatus, ut facile reliquos actus commemoratos eliciat, cum fuerit opportunum. Quia verò mens hominis non vix semper modo, ad gratiam procurandam incitari solet, sed iam hunc, iam illum actum ex praedictis expresse eliciendo, gratiam recipit; ideo omnes illi meriti à Patribus Concilij Tridentini fuerunt in dispositionibus ad gratiam numerati.

CAPVT SECVNDVM,
Quo, actiones ad gratiam obtinendam requisitas, supernaturales esse oportere, ostenditur.

XLIII. Iam, ut reliqua persequamur, actus quos diximus supernaturales

turales esse debere (saltem quando extra Sacramentum homo iustificatur) ad quos auxilium gratiae, supra declaratum, sit necessarium; Scripturae diuinae perspicue adeo docent, ut mirum sit Pelagium tam grauius fuisse hac in parte hallucinatum. Requirit id quod, supernaturalis ordinis perfectio supra explicata, ut nimirum donum gratiae supernaturale, supernaturali mentis in Deum conuersione acceptetur. Esq; hoc disertè à Patribus Concilij Tridentini constitutum, cum negant, sine praeueniendi Spiritus sancti inspiratione, atq; eius adiutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut poenitere posse, sicut oportet, ut ei iustificationis gratia conferatur.

XLIII. Perspicua uerba sunt haec contra Pelagium; ut Martinus quidem Kemnitius non satis candidè fecisse uideatur, cum sic illa exponit, ut dicat, ex sententia Patrum eius Concilij, facultatem quidem sufficientem, hominem suapte natura habere ad eiusmodi actiones eliciendas; tantum, gratia illi esse opus, ne peccatum impedimento sit, quò minus eas suis uiribus solis exerceat. Minimè uolunt Concilij Patres hominis uires ad id sufficere; cū postquam id expresse negant, addunt praeterea quod est dictum, diuino adiutorio hominem ad eas actiones, indigere. Et alio in loco: Iustificationis initium, à Dei per IESVM Christum praeueniendi gratia, sumendum esse. Ergò Kemnitius, dum contradicendi libidine obcaecatus, non satis expendit, quid sit, hominum adiutorio ad eas actiones indigere, quod Patres dicunt; & multis probare nititur, uires hominis ad gratiam consequendam non sufficere, Pelagium solum impetit, doctrinam Concilij quam expugnare uult, confirmat.

XLV. At, inquit, ex commentariis cuiusdam Doctoris qui à Patribus iussus est Concilium explicare, constat illam eorum fuisse sententiam. (Hoc enim uti solet artificio homo callidus in sententiis Concilij calumniandis) Primum, quis fecit Kemnitium certiore, interpretatione illius Doctoris ipsissimam Concilij sententiam aperire, quae omnibus Patribus sit probata? Grauisima certe oportebat Kemnitium habere eius rei testimonia, ne leuiter arbitraretur, se, cum sententiam illius Doctoris impugnat Concilij Tridentini sententiam impugnare. Quid enim, si non sit ita? Nonne oleum, ut aiunt, & operam perdidit Kemnitius, in tanto uel agmine uel examine fraudum & calumniarum coagmentando, Concilij impugnandi causa, commentariis illius Doctoris illustrati? Deinde, esto, uir ille egregie doctus sententiam Concilij penitus fuerit assecutus; minimè quidem operosum esset docere, Kemnitium, ut doctrinam Concilij, ita & illius Doctoris explicationem, uel non comprehendisse, uel callidè fuisse interpretatum. Sed hominem missum faciamus, re-deamus ad institutum.

XLVI. Cum dicimus actiones illas supernaturales ab auxilio gratiae profi-

Hierem. 31.
Tren. 5. Ioan. 6.
2. Cor. 2. Phil. 2.
Matth. 12.
Vide Aug. lib. 2.
in duas epist. Pelag. & l. 4. in Iul. c. 3. & lib. de Gratia & lib. arbit. c. 17.
Sess. 6. cap. 5. & Can. 3.
In illum Concilij locum.

Can. 1. & 2.

Cap. 5.

proficisci; ex supradictis intelligi potest, in hoc auxilio dona etiam habitualia includi, per quæ antea declarauimus, hominem moueri à DEO ad actiones supernaturales. Neq. enim commodè intelligi potest, quomodo hominis potentia actiones eliciat proprias vires excedentes, nisi sint donis habitualibus confortata, ita fit, vt eodè temporis momento, homo supernaturaliter in DEVM conuertatur, & donis habitualibus ornatur, quibus illam ipsam conuersionem elicit. Si enim tempus aliquod intercederet inter conuersionem & susceptionem habitualis gratiæ, illo utique posset homo gratiam repudiare, ac prouideat un certò dictum esset: Omnis qui audit à Patre & didicit, uenit ad me.

XLVII. Nequè uerò, quòd per hanc conuersionem gratia acceptetur, obstat, quo minus ea conuersio à gratia oriatur. Vt enim suprà declarauimus, tacite ea conuersione gratiam habitualem acceptari, nihil est aliud, quam per illam hominem ferri in DEVM, amando ipsum, atque ita implicite uelle ab eo etiam amari & donari gratia. Quarè sicut benè intelligitur, per conuersionem quæ à gratia simul infusa oriatur, hominem in DEVM ferri prædictis actibus: ita etiam intellectu est facile, gratiam ipsam tacite acceptari per conuersionem in DEVM, cuius eadem gratia sit principium.

CAPVT TERTIVM,

Quo, etsi prædictæ actiones supernaturales sint, liberæ tamen Deo adiuuante esse, explanatur.

Zach. 1.
Ioel. 2.
Esaï. 31.
Ezech. 18. & 33.
Osea 4.
Amos 4.

XLVIII. Quamuis autem mens hominis ad prædictam conuersionem actus DEI motionem & gratia habituali indigeat, quæ tamen non prius conferatur quam homo conuertatur uti est dictum: minime tamen inde sequi, eam non esse homini, adiuuante DEO, liberam, Scripturæ diuinæ palam testantur, dum à nobis hanc conuersionem requirunt, hortando, consulendo, precipiendo. Però gratiæ necessitas, quemadmodum cum libertate nostra congruat, proprias duas potissimum rationes ad explicandum est difficile. Primum, quia non apparet, per quid mens hominis iam uocata supernaturaliter, liberè determinetur ad habitus supernaturales sponte recipiendos, quibus actus supernaturales eliciat. Vt ita ratio possit reddi, quarè ex duobus hominibus similiter uocatis & eadè considerantibus, & ad quos iuuandos æquè DEVS sit propensus, unus liberè, habitus supernaturales recipiat, et per eos, actus eliciat; alius uerò non itè. Secundò, quia antequàm homo supernaturaliter conuertatur, non habet dona habitualia gratiæ, à quibus diximus suprà, conuersionem, etiam oriri. Ex quo uidetur, non esse in hominis libera potestate, huiusmodi conuersionem: ipsam idem priusquam conuertatur, non habet omnia quæ ad conuersionem requiruntur.

XLIX. *Virumq; difficultatis caput explicandū est breuiter. Ac primū quidē illud, quōd modum determinationis voluntatis ad conuersionem petit; facilius expediemus, si aduertamus, eodem modo sese habere mentem nostram, supernaturali uocatione iam pulsata, ad habitualia dona liberè recipienda, & actiones supernaturales simul per illa cum actuali DEI concursu eliciendas; quo sese habet sola naturali consideratione precedente, ad actiones naturales liberè eliciendas per proprias vires sufficienter.*

L. *Est autem in potestate mentis nostræ, postq; omnia considerauit, actiones naturales habere vel non habere; nō quia prius debeat aliter re ipsa mutari, vt determinetur ad illas habendas, quasi per eā mutationē eas acceptando: & aliter, vt non habeat; uidelicet, illas repudiando. Sic enim abire oporteret in infinitum in prioribus mutationibus, querendo semper ulterius, quare acceptauerit, vel repudauerit &c. Sed idcirco liberè potest mens habere & non habere naturales actiones, quia natura eius talis est, & tanta perfectione prædita, vt ipsa in se absq; eiusmodi mutationibus prioribus, multò melius habeat perfectionem ad agendum, & non agendum, quàm si perfectio aliqua ei adueniret per priorem mutationem, qua determinaretur ad agendum, vel nō agendum. Ita, etsi mens nostra natura sua sit ad utrumq; indifferens; quia tamen vsq; adeò in se perfecta est; perinde intelligi potest, quomodo iam agat, iam uerò non agat; atque si perfectione aliqua per priorem mutationem iam determinaretur ad agendum, iam uerò ad non agendum. Ex quo cerni potest quanta sit libertatis nostræ præstantia, quamq; Dei perfectionē imitetur, qui etiā, quod infinitæ perfectionis plenus sit, non indiget determinante aliquo à se distincto, vt res efficiat, vel non efficiat.*

LI. *Ad propositum ergo, intelligamus eodem modo humanam mentem supernaturali uocatione pulsata, perfectionem habere, vt sine alio determinante, vel spontè recipiat dona habitualia, & simul illis ornata, atque adiuta, eodem momento eliciat actiones supernaturales; vel non recipiat, neque supernaturales actiones eliciat: atque ita liberum est menti, se in DEVM supernaturaliter conuertere, sed non nisi mediante auxilio uocationis & donis habitualibus: & liberum est non conuerti, quia per suam naturam potest spontè non recipere habitus, neque actiones elicere; aut merè quidem negatiuè sese habendo, aut etiam expresso actu, gratiam repudiando.*

LI I. *Ex quo intelligitur, causam, propter quam quis liberè conuertitur, primam quidem & præcipuam esse Dei uocationem, & auxilium; deinde etiam perfectionem nostræ mentis, quæ supernaturaliter uocata, potest sine alia intercedere mutatione, aut actione, recipere habitus, et per illos, actiones supernaturales elicere; vt est dictum: Causam uerò propter quam quis uoca-*

tus non conuertitur, esse solam naturalem conditionem mentis, qua liberè potest gratiam non recipere, aut etiam expressè repudiare, ut est declaratum. Hæc de primo capite propositæ difficultatis.

LIII. Secundum facilius explicari potest. Nam ex hoc, quod homo tequâ conuertatur, nondum habet dona habitualia, quæ ad conuersionem requiruntur; tantum concludit, discrimen esse inter modum, quo liberum est supernaturaliter conuerti, & actionem aliam naturalem elicere; quod ad redderet naturalem actionem habere, ita est in hominis libera potestate, ut non indigeat superaddito adiutorio, quo iam careat; sed per vires quas semper habet, sufficienter possit eam actionem elicere. Supernaturalem uero actionem habere, eatenus solum est in hominis libera potestate, quatenus uenit in supernaturali uocatione excitata, sponte, absque ulla alia intercedente mentione, potest à Deo, qui præstò est, habitualia dona recipere, & simul per illa, supernaturaliter conuerti; id quod satis superq; est, ut intelligamus, eam conuersionem esse in hominis libera potestate cum gratia adiutorio, quoniam ipsam conuersionem, non fuerit collatum totum illud adiutorium. Satis est enim, ut uirtus causa, sufficiens, et requisita ad efficiendum, tunc adsit; quoniam effectus effluit ab illa. Siquidem tunc solum incipit ab illa dependere, ac prinde nihil pertinet ad ipsum effectum, quod antea extiterit uel non extiterit tota uirtus causa. Ad libertatem igitur supernaturalis conuersionis, satis est, totum auxilium requisitum, tunc primum præstò adesse, quando homo conuertitur. Vti est declaratum.

In epistola ad
Ctesiphontem.

LIII. Hæc cum ita sint, efficiendum est penitus dogma illud, quod Diuo Hieronymo teste, Pelagianis erat in promptu; liberum arbitrium non esse, quod alterius ope indigeat: Efficiendi quoque extremi errores, in quos Pelagiani & Lutherani inciderunt, ex illo eodem principio profecti. Pelagiani enim, ut actionibus ad salutem pertinentibus libertatem relinquere, gratiam ad illas necessariam esse negauerunt; Lutherani uero, etsi Pelagianis minime uideri uolunt; illis tamen concedentes gratiam necessitatem cum libertate pugnare; ut gratiam tollerent, libertatem, & impiè, & imperiè sustulerunt. Sed tamen utroque scopulo declinato, mediam Catholicæ ueritatis uiam tenere, quæ gratiam cum libertate nostra consociat, facillimum esse, perspicuum fecimus.

In cap. 6. Sess. 6.

L V. Perit igitur, tum aliorum Lutheranorum, tum Martini Rominij labor, qui innumeris locis Scripturæ conquisitis, quibus gratia tantum necessitas statuitur, contra Pelagium, conuincere se arbitratum homo impudens, liberum arbitrium nihil actiue conferre ad salutaris actiones, nullatenus eas esse in illius libera potestate; merè passiuè sese habere; ut Lutherani cre-

didit: quasi verò ex hoc, quòd adiutorium gratiæ ad eas actiones necessarium esse, scriptura diuina testatur; non sequatur potius; liberum arbitrium gratiæ adiutum actiue ad eas conferre. Prorsus hoc credite (inquit S. Augustinus) sic vos agere bona voluntate, quia vultis, vti que agitis: non enim adiutor est illa, si nihil agitis: non enim cooperator est ille, si nihil operamini.

LVI. At, inquit Kemnitius, Augustini doctrina est, gratiam qua primò quis conuertitur operantem esse dicendam, quòd ipsa sola conuersione efficiat. Si solidioris doctrinæ plus habuisset Kemnitius, facile intellexisset non idcirco gratiam operari primam conuersionem, ab Augustino dici, quia voluntas eam conuersionem nullo modo eliciat; tunc enim secum Augustinus pugnaret: sed quia voluntas non cooperatur ad illam ex priori intentione finis, quo pacto peculiariter dicitur ad electionem mediõrum cooperari: sed tantum ex inclinatione gratiæ, à Deo illi infusæ: id quod propterea quòd ipsa conuersio est prima intentio finis, & finis quid est vltimi, qui est Deus: atque ita peculiariter Deo tribuitur, qui voluntati indidit gratiæ inclinationem. Quemadmodum etiam, eadem ratione solet à Philosophis voluntas naturalis circa finem auctori naturæ peculiariter ascribi. Ac admiranda sanè est^a Kemnitij, &^b Philippi Melancthonis, vel inconstantia, vel inscitia, qui cum (vt supra vidimus) otiosis mentibus negent gratiã contingere, assenserant tamen mentis arbitriũ in iustificatione merè passiuè sese habere. Quid est aliud, mentem, iustificationis tempore, otiosam non esse, quàm aliquid agere? Verum de hominum imperitiã dicemus adhuc plura.

Serm. 13. de verbis Apost.

Lib. de lib. arb. c. 17.

a In 6. c. Sess. 6.
b In loco de iustificatione.

CAPVT QVARTVM,

Quo declaratur, prædictis actionibus hominem ad gratiam disponi, neque eam, fide sola apprehendi.

LVII. Exposuimus quemadmodum actiones supernaturales ad gratiam obtinendam necessariae, & ab ipsa gratia procedant, & nihilominus eũ eiusdem gratiæ adiutorio sine libera. Id quòd iam fortassis (vt hoc obiter dicamus) Scholæ Tubingensis Theologi eo facilius dabunt, quòd à suo Luthero discedentes, congruentiam quoque præscientiæ Diuinæ, & libertatis siue contingentis actionum omnium humanarum, tam bonarum quàm malarum, magistris suos deserentes cum Catholicis concedunt: vt ex disputatione quadã, paulò antè, in illa Scholâ, ea de re, habita apparet. Qui vtiq; in aliis etiam, quo in errore versentur, agnoscerent.

LVIII. Porro ex hoc, quòd prædictæ actiones supernaturales, à gratia procedunt; ostendemus infra contra Pelagiũ, illas minimè eiusdem gratiæ

ex iustitia meritorias esse. Nunc verò easdem ad gratiam hominem disponere fatemur. Est enim hoc nihil aliud, quàm, cum ille per liberum arbitrium, & gratiam simul infusam liberè eliciuntur, adesse iam ex parte mentis humane illud, quod secundùm legem ordinariam existere oportet, ut in ea habitanda dona recipiantur, atque inhaereant. Non enim aliter voluit DEVS eiusmodi dona in mente, ut in subiecto recipi, nisi ab ea per ipsam gratiam ad una prædictæ actiones liberè oriètur; ut ita homo sese in DEVM convertendo, gratiam acceptet, modo supra à nobis declarato.

LIX. Et quoniam misericordia Dei, & merita Christi, ad gratiam ipsa consequendam, non prosunt homini eiusmodi actiones non elicenti actionem demùm prosunt, quando illas elicit; inde locutio illa nata est, ut attribui ad gratiam necessariis, Christi merita homini applicari, & (si vis etiam) misericordia Dei apprehendi dicatur.

locis paulò antè citatis.

LX. Ex quo licet advertere quàm inscitè hæretici quidam Lutherani, ac nominatim Melanchthon, & Kemnitius, cœdentes tandem neminem sine penitentiâ, charitate, & aliis motibus gratiam consequi; negant tamen eiusmodi actus dispositiones ad gratiam esse, aut illis perinde atque fide gratiam, & diuinam misericordiâ apprehendi, applicariue homini, Christi merita. Valde licet; rem verbis subiectam vici iam tandè admittere videntur, verba quoniam eorum vim ignorant, & surpare nolunt.

LXI. Etenim persuaserunt sibi homines contentiosi, neque satis Theologi periti; cum dicimus, prædictos actus ad gratiam disponere, illud mittere: homini propter illos, tanquàm propter merita, ex iustitia gratiam conferri, ut Pelagius aiebat, & idcirco ne merita Christi eleuare, ac nostra nimis extollere videantur, actiones nostras dispositiones esse, non cœdunt. Nō sicut (inquit Kemnitius) assuenda merita nostra meritis Christi, quasi illa non valeant sine nostris actionibus, gratiam nobis conciliare. Si propterea, quod ad gratiam prædictas actiones requirimus, atque ita dicimus dispositiones esse, Christi meritis assuimus merita nostra; videant quoque Lutherani, vici non ipsi etiam fidem saltem illis eodem modo assuunt, qualiscumq; illa deus fides sit, quam præter merita Christi postulant; ut nihil de alijs actibus dicimus, quos Kemnitius Melanchthonem secutus, etiam requirit.

LXII. At nos, inquiunt, non requirimus fidem, ut per illam, gratiam mereamur, sed ut merita Christi nobis applicemus, ut Dei misericordiam apprehendamus; reliquos verò actus, ad fulciendam fidem, qua sola gratia apprehendat. Credant nobis etiam, fidem & alios actus à nobis non peti, & per illos gratiam mereamur (arguemus postea huius erroris Pelagium) sed ut eadem Christi merita homini applicentur, & misericordiam Dei (si ita libet dicere)

ere) apprehendat. Expositum enim est satis, rem subiectam bis loquendi formulis, in omnes actus competere, qui necessarij sunt ad gratiam consequendam, rogati saltem vt credant hanc esse nostram mentem cum dispositiones ponimus, acquiescant; nisi forte expectant dum iusurandum etiam ad rationem & expositionem nostram, toties illis oblatam, adhibeamus.

LXIII. Nihil prætere à attinet de Scripturis dicere, quibus iam nominatim heretici abutuntur, vt euincant, vel solam fidem necessariã esse, vel certè illa sola gratiam apprehendi (distingunt enim aliqui eorum, imperitè satis hæc duo) expositum est à Catholicis Doctoribus sæpè; illis tantùm doceri, fidem, vel salutis initium esse, vt Patres Concilij Tridentini post D. Augustinum tradiderunt, vel charitate & pœnitentia vitam, absq; operibus legis antiquæ, aut tollis omninò hominis meritis, satis esse ad gratiam obtinendam. Neq; enim fieri potest, vt fides ex qua iustum viuere scriptum est, sit fides illa qua mortua dicitur sine operibus; nisi forte intelligi potest, quis ex morte viuere.

LXIII. Illud tamen prætereundum non est, quòd huc sententiam illam contorquent, non in solo pane viuunt homo, sed in omni verbo, quod procedit ex ore Dei, hoc, inquit, verbum, id est Euangelium, esse vnum illud, quod est porrò necessarium, de quo & dictum est: Nisi verbum suum & sanauit eos. Idcirco igitur sola fide dicunt apprehendi Dei misericordiam; quippe qua sola creditur Euangelium.

LXV. Cæci sunt isti planè. Eslo sufficiat Euangelium (cum Euangelium dico, omnia quæ pertinent ad Euangelium dico) quem sibi daturum putant, satis esse Euangelium creditum ad gratiam obtinendam, & non etiam oportere, vt alia quæ in illo continentur, opere compleantur? Non de solo pane viuunt homo, sed de omni verbo, quod procedit de ore Dei, nunquid illud tantùm verbum processit de ore Dei; Qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, viuet? Cuius quæso, est illud aliud; Nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis, & illud etiam; Si quis diligit me, diligetur à Patre meo.

LXVI. Ergo contrà ac dicunt, faciunt Lutherani; de omni verbo, quod procedit de ore Dei, aiunt esse viuendum, immò verò ait Christus, ipsi autem non viuunt de omni verbo, sed de vno tantum, asserentes iustitiã vitam fide sola apprehendi. Non rectè diximus de vno verbo viuunt, dicendū potius fuit, de vno verbo moriuntur, reiciuentes alia; siquidem fides sine operibus mortua est, præsertim verò istorum qua leuissimè arbitrantur se per gratiam viuere cum sint mortui.

Sessione 6. c. 8.
Lib. de prædest.
Sanctorum c. 7.
Abac. 2.
Iacob. 2.

Matth. 4.

Psal. 104.

Ioan. 11.

Luc. 13.

Ioan. 14.

CAPVT QVINTVM,
Quo, vanitas fidei specialis, quam hæretici requi-
runt, ostenditur.

LXVII. Libet enim, quoniam in hunc locum incidimus, paululum ex-
pendere, ecquæ nam sit fides, quam tantopere prædicant. Non sunt contenti, si
quis credat se esse in gratia morali certitudine, qualis haberi solet rerum trans-
narum, quæq; satis est ad animum serenandum in omni genere negotiorum. In-
bent unumquemq; perinde credere, se iam esse in gratia receptum ab Christi
merita, atq; alium quemvis articulum fidei. Hanc fidem quoniam fiduciam
& pacem affert voluntati, veluti ab effectu fiduciam appellant. Desperant
primùm^a Lutherus, consentiunt^b Protestantes, placuit idem^c Calixtus, deniq;
omnes hæretici recentiores in hac leuitate conspirant.

LXVIII. Ostensum verò est sæpè à Catholicis, fieri non posse, ut fide omni-
omniò formidinem depellente, id de se quisquam asseueret, eò quod, ut di-
na promissio impleatur, qua Deus hominibus pollicetur gratiam propter Chri-
stum; necesse est illos gratia cooperari, ut suprà vidimus, quod, ut non, quæ-
admodum oportet, faciat, nemo citra reuelationem certò nouit. Ita, quoniam
certissimè sit credendum, remissionem peccatorum, & gratiam ipsam, quæ sibi non
desunt, contingere; nemo tamen credere, aut potest, aut debet, sine omni-
midine, se iam omnia præstitisse, ad gratiam recipendam necessaria, ut præ-
clare est à Patribus Concilij Tridentini traditum.

LXIX. Non commemorabimus plurima quæ in Scriptura extant bonæ
veritatis testimonia, non Patrum sententias, non rationes, non deniq; ea quæ
lenissimè ab hæreticis dicuntur, ut huius veritatis argumentis occurrant.
quale est illud quod Kemnitius non sustinens vim illius loci: De proprio
peccato noli esse sine metu, festiuè satis propria autoritate fretus, dicit, à Pro-
tisticis locum esse corruptum. Tantùm, breuiter explicabimus istorum senten-
tia quàm sit absurda, quàm ipsorum etiam pronuntiatum parum consentaneum,
quàm denique leuibus nixa fundamentis.

LXX. Constituanus hinc peccatorem aliquem contra conscientiam, ut
isti loqui solent, id est, qui se paulò antè nefario scelere contaminarit, ut for-
to, ut adulterio. Debet is, inquiunt, primùm omnium credere sibi remissa esse
omnia peccata propter Christum, non minùs quàm quemvis fidei articulum.
hæc enim unica est eorum iudicij via, ut ei peccata remittantur. Len quæ-
vtrum antequam talis credat sibi esse remissa peccata; ex fide sit certissimè
illa ei nondum esse remissa? Concedent procul dubio; siquidem ita eam credi-
litem requirunt ad remissionem peccatorum, ut ante illam quicquid boni
de merito

Ita Philipus de-
clarat in loco de
iustificatione
tractans de vo-
cabulo fidei.
a art. 11. 12. &
14. damnatis à
Leone. X.
b art. 5. & 6.
Confessionis
Augustian.
c c. 5. 29. & 30.
sux institutione.

Sefs. 6. cap. 6.
Iob. 9. Ioël. 2.
Iona. 1. Psa. 18.
Pro. 20. Eccl. 5.
1. Cor. 4. Act. 8.
D. Hiero. lib. 1.
& 2. contra Pel.
D. Greg. libr. 9.
morali. c. 17. &
19. D. Bern. epi.
42. D. Chrysof.
Hom. 11. super
epist. 1. ad Cor.
D. Ansel. in cõ-
ment. eiusdem.
D. Aug. lib. 1. de
pec. mer. c. 9. &
10. & super Psa.
50. & serm. 16.
de verb. Apost.
& lib. 83. qq. q.
58. & in 2. ex
posit. Psa. 18.
defin. idem In-
noc. 3. c. vnico.
De purgatione
Canonica.
a cõt. c. 9. Sefs. 8.
6. Conci. Trid.

de meritis Christi, & misericordia Dei consideret; quicquid doleat de peccatis, nondum tamen gratiam apprehendat. Debebit igitur homo ille tunc credere, sibi propter Christum peccata non esse remissa; quandoquidem id est veritas fidei, neq; reprehendi poterit tanquam infidelis, si in ea fide persistit, qua verum credit. Iam illi videant, quomodo eiusmodi peccatorem iubeant, tanquam fidei articulum, credere sibi esse peccata remissa, quod tantum abest ab articulo fidei, ut sit potius contra fidei veritatem; qua constat illi homini, non esse sibi peccata propter Christum remissa.

LXXI. Si, vel charitate, vel poenitentia, vel Sacramento, vel fide aliorum reuelatorum, qua credulitatem illam praeceperet, concederent isti peccatorem gratiam apprehendere; tum demum non absurdè hominem hortantur ad existimandum, se esse in gratia; quando videlicet id praestitisset, quo gratia apprehenditur. Haberent enim motiuum, quo illum ad id vtruncq; credendum incitarent. Cum verò, ante eam credulitatem, asserant hominem in gratia nondum esse receptum, quicquid de Christo consideret &c. & ita homo, secundum istorum doctrinam, firmiter debeat credere: minimè quidem rationi conuenienter faciunt, ab homine verè persuaso, se non esse in gratia, primum omnium, quo in eam recipiatur, requirendo, ut persuadeat sibi contrarium; id est, se esse in illa. Nota enim est intellectus nostri natura, qui ut aliquid speculatiuè credat, motiuo aliquo eam credulitatem procedente indiget, ex quo antequàm credat, assensum contrarium prius depellere, tanquam falsum, si velit, possit.

LXXII. Ad haec negare non possunt, fidem ad iustificationem requisitam, quacumq; illa sit, donum Dei esse oportere. Testatur id palàm D. Paulus. Iam, quis nouit quali fide credat, tamen si sibi conscius sit sese omnibus reuelatis fidem adhibere? vtrum supernaturalis sit, ex Spiritu sancti afflatu proficiscès, an verò naturalis, quae ad gratiam non sufficiat. Homini certè, non magis nota est per reuelationem, aut scientiam, natura & conditio fidei propriae, qua credit; quam natura dilectionis, qua amat. Vt igitur isti vident, atq; obiiciunt nobis id, quod libenter concedimus, ex nostra doctrina sequi, nos penitus certos esse non posse gratia, eò quòd ignoramus naturam, & conditionem operum, à quibus docemus gratiam quoq; dependere. Sic ipsi fateantur necesse est, se non omnimò gratia certos esse; quippe cum etiam ignorent fidei saltem conditionem, qua dicunt gratiam apprehendi.

LXXIII. Quid, quod opera, quae nos requirimus ad gratiam consequendam, ut charitatè, ut poenitentia, illorū quoq; aliqui requirunt, si non ut dispositiones (oderunt. n. hoc nomen, ob rei significatam imperitiā, vti supra ostensum est) certè ad fulcienam fidem, ut loquitur, atq; adeò ita, ut sine illis, neq; fides illa sua, neq; gratia consistat. At verò exploratus est illis, vtrum haec opera praesent sitcut oportet, quā nobis, vtrum eadē praesent? Credo, nō sibi tantū arrogabit.

Nunc

Ephes. 4.

Ita Philippus in loco de iulif. & eius Affecta.

Nunc ergo videant utrum merito possint ipsi certiores esse gratia, quam nos. Siquidem eadem opera requirunt, quae nos, & aequè illis ignota; ac passim reprobrant nobis id, quod nos tamen facile ferimus; videlicet mirum non esse, quod gratia certitudinem, absq; omni formidine haberi posse, negemus; quandoquidem opera requirimus, quorum vis atque conditio non possit esse penitus percepta.

LXXIII. Accedit, quod aequè ignotum illis est, num in ipsa viget malus quispiam affectus ob crassam aliquam ignorantiam, atque nobis, utrum vigeat in nobis. Delicta enim occulta, quis intelligit? Ita, necesse est illorum penitus esse certos, utrum fidem habeant quae gratiam, conciliet & foueat. Quandoquidē Scripturae passim docent peccatis etiā ex ignorantia procedentibus gratiam amitti. Tacemus, bellum illud perpetuum, quod ipsi esse, confitentur, cum dissidentia remissionis peccatorum; testimonio esse: Illos non penitus tantae certitudinis consolatione compleri, quantum vanè iactant. Ergo leuissima omnis istorum ratio est, minimeq; non solum cum Scripturis, sed etiam secum conueniens.

CAPVT SEXTVM,
Quo, potissima fundamenta vanae eius
fidei refutantur.

LXXV. Sed videamus, quid illos in eam sententiam induxerit. Vult imprimis, piarum mentium consideratione legis, & peccatorum pauidarum (ita enim loquuntur) egregij consolatores videri; negant, aliam illis veram consolationem adferri posse, praeter suam illam gratia certitudinem. Primum ne eos quidem id consolationis praestare posse, ostensum est. Deinde, in ea vera fide, vel inani fiducia potius, veram piarum mentium consolationem non esse positam; sanctissimorum virorum conscientiae, plurimorum auctoritate serenitas, ab ea haereticorum leuitate abhorrentium, testatur. Porro sanctae conscientiae factorum conscientia, eam parere de propria gratia certitudinem, quae non penitus omnem formidinem depellat, uti facit fides diuina; tamen omnium tranquillet, & incundissima pace perfundat.

LXXVI. Differunt sancti Patres de hac vera consolatione multam, quia pauida haereticorum mentes, & conscientia flagitiorum tremefactae, non sentiunt, minime mirandum est, si aliam quarant, quam ex propria conscientia petendam esse negent, in vana credulitate ponant. In quo mirum scilicet, congruunt cum S. Ioanne, cuius sunt illae voces: Qui seruat mandata eius, in Deo manet & Deus in eo, & In hoc scimus, quia manet in nobis, si seruumus; Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum.

LXXVII.

D. Amb. super
Psal. 118.
D. Bern. Serm.
1. in 8. Patriar.
& Serm. 37. &
68. in can.
1. Ioan. 3.

LXXVII. Ridiculum verò admodum est, quòd Kemnitius doctrinam hanc, Concilij Tridentini videlicet, de remissione peccatorum, haberi non posse certitudinem, omnem formidinem expellentem, Nouatianum dogma censet, & idcirco reiiciendum esse monet; cum tamen eodem in loco, mendacij huius immemor, eandem doctrinam dicat nouitium esse dogma. Si nouitium, quomodo Nouatianum? Ostendit profectò hæc loquendi inconstantia, Kemnitium, non, nisi reclamante conscientia, errorem Nouatianum Catholicis affinxisse; quippe facillè videre poterat, non ideò Nouatianos damnatos esse, quia negent, quemquam in particulari, de remissione suorum peccatorum certum penitus esse posse; sed quia etiam in communi, lapsis post Baptismum, penitentiæ locum reliquum esse negabant: Quæ tamen nos, semper omninò superesse, atque adeò remissionem peccatorum, propter Christum, aïs, qui sibi non defunt, contingere; constanter consitemur. Quamuis doceamus, neminem ex fide penitus certum esse, sese ex illis esse, quibus peccata remittuntur.

Ses. 5.

LXXVIII. Longum porrò esset, de omnibus Scripturæ locis, dicere, quæ isti, ut vanum illud suum solatium plebecula venditent, peruersè interpretantur; sufficiat illud exponere, quod ex S. Paulo imprimis urgent: Ipse enim Spiritus (inquit) testimonium reddit Spiritui nostro, quòd sumus Filij Dei. Præbet quidem Spiritus sanctus homini iusto testimonium, hoc ipso, quòd mentem illius excitat, ac vult eum facta, ex bona conscientia, coniectura, haud leuiter arbitrari se filium Dei esse per gratiam, & ut filium confidenter clamare: Abba Pater; cui consentit illud Ioannis: Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad DEVM, & quicquid petierimus accipiemus.

Rom. 8.

LXXIX. Hæc verò iusti existimatio, quoniam in re, ex Spiritus sancti voluntate & afflatu proficiscitur, falsa quidem esse non potest: Quoniam autem Spiritus sanctus non simul vult, ut iustus firmissimè quoque sibi persuadeat, talem existimationem à Spiritu sancto proficisci, quemadmodum vult, quando præbet testimonium rebus fidei; Sed tantum, ut id credat humano more ex coniecturis: Idcirco, quamuis ea existimatio sedare iusti animum valeat, uti antè est dictum; formidare tamen adhuc potest, siquidem illi penitus non constat, talem existimationem à Spiritu sancto excitatam esse. Vetat enim S. Ioannes omni Spiritui credere, probare iubet, utrum ex Deo sit, vel potiùs ex malo demone, nonnunquam transfigurante se in Angelum lucis. Neque verò, formido illa, quæ in iusto remanet, magnopere bonam eius conscientiam excruciat. Vt neque excruciare solet, in rebus aliis humanis.

1. Ioan. 4.

LXXX. Igitur vehementer errant, quicumque ex eo, quòd iustus habeat Spiritus sancti testimonium; concludunt illicò, illud omnem depellere
D formidi-

formidinem. Quasi verò uno tantum modo contingeret habere Spiritus sancti testimonium; quando videlicet est tale, ut simul homini penitus innotescat, illud à Spiritu sancto esse. Hoc non ita esse, declarari satis exemplo potest. Si iam Christus ipse hominem aliquem coram alloqueretur, ut quippiam alius vir grauis solet, eumque doceret veritates aliquas; neque tamen ei patefaceret, sese Christum esse: Tunc certè homo ille, etsi infallibiliter vera crederet, utpote Dei testimonium habens, vereri tamen nihilominus posset, ne non vera essent, quæ tunc audiuisset; quoniam non penitus experiatum haberet, testimonium illud fuisse Christi; Sic omnino accidit in proposito.

Rom. 8.

LXXXI. At, palàm dictum est iam à S. Paulo, testimonium illud iustorum, à Spiritu sancto esse. Verum est, sed non dixit, se esse tantum et illis iustis, quorum testimonium est à Spiritu sancto. Vi, si in Scriptura dictum esset, Christum, visibiliter iustos saepe alloquiturum; non propterea illicò iustus, quem coram alloqueretur, Christum ad se venisse certissimo putaret, nisi Christus ipse indicaret, sese esse. Eodem igitur modo; quamvis Scriptura in genere dicat, iustos à Spiritu sancto habere gratia propria testimonium; vereri tamen meritò vnusquisque potest, ne cum putat se in gratia esse, potiùs sit vnus ex illis, quos eadem Scriptura etiam docet, à Spiritu malo decipi. E quorum numero erant illi, qui in se confidebant tanquam iusti; non solum quia superbi, in se confidebant; sed etiam quia se iustos falso estimabant. Verùm de earum, quæ ad gratiam consequendam requiruntur, actionum numero, conditione, libertate, efficacia, fortasse nimis multa.

Luc. 18.

PARTIS TERTIAE, De iis, quæ ad gratiam conferuandam requiruntur.

CAPVT PRIMVM,

Quo, duplex perseverantia distinguitur, & quomodo ad perseverandum auxilium gratiæ necessarium sit, ostenditur.

LXXXII.

TRANSEAMVS ad ea, quæ ut gratia conferretur, hoc est, ut perseveremus in illa, necessaria sunt. Duobus modis accipiuntur.

quempiam, ad finem usque vitæ, gratiam sibi datam conseruare. Vno, cum paulò ante mortem, illam, vel perditam recuperat, vel nunquam antè habitam, acquirit; eamque conseruat, breui illo temporis spatio, quod exigendum ante mortem restat: Alterò, cum eam, diu ante mortem receptam, absque ullo mortali lapsu conscientie, ad finem usque vitæ perpetuò retinet.

LXXXIII. Hanc utramque perseverantiam, donum Dei esse, id est, auxilio gratie niti; Concilij Tridentini Patres non obscure tradiderunt, cum illud Christi; *Qui perseverauerit usque in finem, saluus erit*; de perseverantia munere scriptum esse asserunt. Constat enim, illo loco, utrumque perseverandi modum contineri; siquidem alterutro ex illis, in gratia perseverare satis est, sine controversia, ut quis saluus fiat.

Sefs. 6. cao. 13.
Matt. 10. & 24.

LXXXIII. Veruntamen est discrimen, quod ad perseverandum in gratia recepta, aut recuperata paulò ante mortem; doctissimi concedunt, abundè satis esse gratiam ipsam habitualement, in qua quis perseverat, & actualia auxilia, que ad gratiam, vel obtinendam, vel recuperandam necessaria fuerunt. Quandoquidem etiam sine gratia, peccata omnia mortalia, ad breue tempus vitari possunt, ut infra dicemus. Ut verò quis longo tempore ad finem usque vitæ perseveret, actualibus auxiliis, de nouo, ac sapius, collatis iustum indigere; ostendendum est contra Pelagium & Cælestinum, aliosque veteres hereticos, qui nullam omninò gratiam ad id requirebant.

D. Hiero. teste, in Dialogis contra Pelagium. Et D. August. in li. de perfectione iustitie. Psal. 126.

LXXXV. Occurrit verò Psalmista, primùm, cui non satis fuit dixisse: *Nisi Dominus edificauerit domum, in vanum laborauerunt, qui edificauerunt eam; illud etiam adiecit; Nisi Dominus custodierit ciuitatem, frustra vigilat, qui custodit eam.* Ut nimirum intelligeremus, non ad ineundam modò amicitiam Dei, verum etiam ad illam diu conseruandam, opus esse Dei auxilio. Pertinent enim, ut D. Hilario placet, verba illa, ad iustorum mentes, que vocantur aliàs, domus, ciuitas, & templum Dei. Rectè quoque S. Hieronymus in illa eiusdem Prophetæ verba: *In æternum misericordia edificabitur: Nullum, inquit, tempus est, quo non edificetur misericordia in singulis quibuscumque Sanctorum.*

Super illum Ps.

Libr. 2. contra Pelag.
Psal. 99.

LXXXVI. Ac Salomon quidem, Ecclesiam ablutam iam per gratiam, idcirco, ut Diuus Augustinus exponit, inuicem super dilectum suum, de deserto huius vitæ ad beatorum domicilium ascendere, dicit; quia illius ope sustentatur, ut gratiam conseruet. Cõsentit Hieremias cum ait, neminem excipiens; scio Domine, quòd non est hominis via eius, nec viri est,

Cant. 8.
Libr. de gra. & lib. arb. c. 6.

Cap. 10.

Cap. 10.

vt ambulet & dirigat gressus suos. Ac iterum: Timorem meum habo in cor-
rum, vt à me non recedant.

Cap. 31.

Libr. de nat. &
grat. cap. 18.

LXXXVII. Docemur idem omnibus Scriptura locis, quibus perse-
uerantiam à Deo petendam esse monemur. Nam vt scitè admodum ait Au-
gustinus; quid stultius? quàm orare, vt possis, quod in potestate habes vt faci-
as. Eiusmodi verò loci permulti sunt. Pater sancte (inquit Christus Domi-
nus) serua eos in nomine meo, quos dedisti mihi, nò rogo vt tollas eos de mun-
do, sed vt serues eos à malo. Ac iterum ad Apostolos; quid dormitis? (inquit)

Ioan. 17.

Matth. 26.
Sefs. 5.

surgite, & orate, ne intretis in tentationem. Quem locum vrgens S. Hierony-
mus contra Pelagianos; debuit, inquit, secundum vos dicere, non surgite &
orate, sed, surgite & resistite, absq; alio auxilio.

Matth. 6.
Ita exponit D.
Aug. lib. de cor.
& grat. ca. 6. &
D. Cypri. ab eo
citatus ibidem.
Col. 1. 2. Cor.
2. & 13. Eph. 6.

LXXXVIII. Neque verò Apostolos tantum, sed omnes etiam fide-
les iubet Christus, petere auxilium ad perseverandum, cum docet illos orare,
ne inducantur in tentationem, hoc est, ne ab ea vincantur. Sed & D. Paulus
nihil est frequentius, quàm vel pro aliis petere id auxilium, vel eos ad id pro-
se petendum, hortari, ac rationem reddens necessitatis illius: Habemus, inquit,
thesaurum hunc in vasis fictilibus, vt sublimitas sit virtutis DEI, non
ex nobis.

Sap. 9.

Coelestinus Pa-
pa. 1. Epistol. 1.
D. Cyprianus in
exposit. oratio.
Dominica. D.
August. libr. de
bono perseu. c.
1. & 13. & libr.
de correct. & gr.
c. 6. 7. 22. & lib.
de prædest. san-
ctor. capit. 14:

LXXXIX. Videlicet, innumera longo temporis spacio incidunt; qui-
bus vas hoc sæpè concussum, frangatur demum, & thesauri gratia orbetur,
nisi diuino auxilio protegatur. Exultat immoderatiùs caro, seruiunt demoni,
& vehementiùs in iustos, vt quibus ardentius incident, alleclat munditi;
repentini euentus impedimento sunt, ne, quæ ad salutem pertinent, sedulo con-
siderentur, & affectus ad cœlestia excitetur, quo homo à peccatis retardetur;
opportunitates peccandi existunt interdum, quibus etiam iustus quoad cœlestia
præpeditur, ne diuinarum rerum consideratione, peccatorum illecebras excu-
riat; plerunq; iustus ipse, non satis sibimet notus, sese in laqueum inuenit. Ac-
cedit plurimarum rerum ignorantia; aggravatur animus corpore, quod car-
rumpitur, lassatur, deficit, non semper viget.

XC. Pleraque alia videre licet apud S. Patres, ex quibus merito conclu-
dunt, fieri non posse, vt diu iustus in gratia maneat, nisi ab eo diuinis assis-
tibus frequenter excitetur, cuius est, eum qui stat statnere, vt perseveranter
stet, & eum, qui cadit restituere: quemadmodum præclare scriptum est in
Concilio Tridentino.

D. Hieronymus lib. 2. contra Iovin & etiam contra Pelag. D. Gregor. lib. 13. moral.
cap. 28. D. Cyrillus lib. 1. in Ioan. cap. 21. D. Chrysof. Hom. 8. in Ioan. D. Bern.
serm. 3. in Cant. Sefs. 6. cap. 13. can. 22. Idem in Conc. Mileuit. cap. 3. & 4. & Anstic.
2. cap. 10.

CAPVT SECVNDVM.

Quamuis requiratur gratia ad perseverandum, esse tamen
in potestate iusti, adiuuante Deo,
perseuerare.

XC I. Neque verò quenquam eo errore duci oportet, ut, quoniam auxilia gratia ad perseverandum necessaria sunt, in potestate iusti, nullo modo esse perseverare, putet: Est etenim adiuuante Deo, si sibi iustus nō desit, si eiusmodi auxilia, de propria salute sollicitus, piè & instanter à Deo petat, qui nunquā nos ad illa petenda hortaretur, nisi dare vellet, ut ait D. Augustinus. Itaque pulchrè Concilij Tridentini Patres, de hoc differentes: In Dei auxilio, (inquiunt D. Paulum secuti) firmissimam spem collocare, & reponere omnes debent: Deus enim, nisi ipsi, illius gratia defuerint, sicut cepit opus bonum, ita perficiet, operans velle & perficere.

Serm. 29. de verbis Domini.
Sess. 6. cap. 13.
Philipp. 1.

XC II. Quòd igitur aliqui Doctores dicunt, auxilium ad perseverandū, petendum esse à Deo quia non omnibus datur; non idè dicitur, quasi aliquibus non detur, quia Deus quantum est in se, dare illis nolit; Sed quia ipsi sibi desunt, cum vel non petunt, vel non bene petunt, & idcirco non recipiunt, ut ait D. Iacobus. Itaque illo modo loquendi, Doctores illi, tantū admonent, oportere eiusmodi auxilium peti, & rectè peti: Aliò qui enim non conferri.

Iacob. 4.

XC III. Sed dicat aliquis; etiā ad orationem, diuino auxilio indigemus: Siquidem quid oremus sicut oportet, nescimus, & Spiritus adiuuat infirmitatē nostram postulans pro nobis: Oratio igitur non est id, quo mediante in potestate iusti sit, adiuuante Deo, auxilia ad perseverandum obtinere, atq; adeò perseverare. Imò verò est, cum dicat Christus: Orate, ne intretis in tentationem: Neg, verò ad petenda ea auxilia, auxilium aliud prius requiritur. Negant namque Theologi, ad unum aut alterum studiosum actum (qualis est ea petitio) auxilio peculiari esse opus. Quare testimoniū illud Apostoli, ad alias, easq; multiplices orationes referendum est, non ad perseverantia petitionem; quippe quam satis iam sumus edocti à Christo.

Rom. 8.

XC IIII. Postremò, de auxilio ad perseverandum intelligendum est; sicut supra diximus, auxilium, quo quis primò ad conversionem excitatur, duplex esse: specialissimum unum, cui certissimè homo acquiescit; speciale alterum, cui remitti potest: ita etiam, auxilium ad perseverandum, (Est enim vel illud idem, vel simile, sapius iusto impetratum) unum est extraordinarium, quo iustus certissimo vitatur: Ordinarium alterum, quod etsi iam per orationem impetratum sit, possit tamen iustus abiicere.

Matth. 6.

XC V. Neque enim omnes prædestinati, qui ex hac vita excesserunt, ita

D 3 adiuti

adiuti sunt à Deo, ut auxilio reniti, atque ita gratiam ante mortem perirent, non potuerint. Quanquam si nomine auxilij ad perseverandum, vel doni perseverantiae, intelligamus, non modo invitamenta ad perseverandum, sed etiam actualem Dei motionem & concursum, quo cum iusto gratia acquisita concurrat: perspicuum est, iustum tali auxilio instructum, certo ex hypotesi esse perseveraturum, & consecuturum salutem. Ac ex iis quidem, quae de necessitate auxilij diuini ad perseverandum, variisq; illius acceptionibus breviter diximus, varia quoque Patrum de perseverantia sententia, nonnulli aliàs obscura, commodè exponi poterunt; quas, ne simus multi, praeferimus.

PARTIS QUARTAE, De Diuinæ Gratiæ efficacitate.

CAPVT PRIMVM,

De sanitate, quam naturæ infirmæ, siue corruptæ per peccatum, affert.

XCVI.

Xplicandum restat, quanta sit diuinæ gratiæ vis. Est autem tanta, quantam indicant illius effectus, quos pròinde refert commemorare. Ac primùm de sanitate dicemus, quam naturæ diuinam gratiam

Psal. 40.

asserre, probè intelligebat David, eam sanitatē frequēter petēre: Ego (inquit) dixi, Domine miserere mei, sana animā meam, quia peccavi tibi. Quibus eorum verbis, causam etiā infirmitatis aperuit, peccatum nempe. Testatur itē

Matth. 9.

Christus Dominus, cum se medicū profiteretur: Non est, inquit, opus valentium medico, sed malè habentibus. Nō veni vocare iustos, sed peccatores. Quae loci

Lib. de natura
et gratia c. 19. &
20.

inter alia, D. Augustinus pulchrè vrget contra Pelagiū, non agnoscentē naturā humanā infirmitatem aliquam ex peccato. Quis enim fieri potest? dicitur homo hæreticus, ut peccatum quod substantia caret, et nihil est, naturā redderet infirmā? Cui Augustinus accommodato exemplo ita respondet, ut eum vehementiùs etiā premat. Dubium nō est, inquit, quin non comedere, nulla sit substantia: sed potiùs recessus à substantia, quæ est cibus, & tamen substantia corporis, si omninò abstineat à cibo: ita langueat, ita viribus extenuatur & frangitur, ut si aliquo modo perduret in vita, vix possit ad eum cibum reuocari, à quo abstinendo vitiosa est.

XCVII. Sic, nō est substantia peccatū, sed substantia est Deus, summius substantia, & solus verus creaturæ rationalis cibus; à quo per inobedientiam recedendo, & per infirmitatem non valendo capere quod debuit; audita quomodo admodū David dicat: Percussus sum ut scenum, & arui cor meū, quia obedi-

Psal. 101.

sum comedere panem meum. Intelligebat nimirum Ecclesie Doctor eximius, non idcirco peccatum naturam debilitare, infirmareque, quia influat quicquam in illam, aliquid agendo, uti Pelagius imaginabatur Catholicos putare (quemadmodum illius argumentum declarat) sed ad eum modum, quo defectus rei necessaria in causa solet esse aliorum defectum, ut inductum declarat exemplum.

XCVIII. Age verò, videamus quosnam defectus peccati naturæ attulerit, propter quos sit infirma; ut sic cognita infirmitate, sanitatem etiam, quæ gratia tribuit, melius percipiamus: & quia naturæ defectus ex ipsius, quæ primò condita est, integritate, cognosci oportet; ab hac ordiamur.

XCIX. Quoniam homo, ex duplici illo rerum gradu, de quo initio huius disputationis diximus, compositus est, ac duplici cognoscendi, et appetendi virtute præditus; quarum ea, quæ inferior est, ita superiori parat, ut ei quoque reniti possit, eamque interdum perturbare ad acquiescendum bono sensibili, quod sæpenumerò cum ratione pugnat: Idcirco, nisi aliquo præsidio Deus naturam humanam munivisset, extremæ omninò difficultatis erat, hominem longo tempore sese in officio, perpetuò continere, atque ad extremam, ut humanitatis, vel, si manis, moraliter, fuisset impossibile. Siquidè quotidiana experientia, & mores hominum docent, eos communiter non præstare, quod extremas vires potentia humana requirit, atque ita est, cum extremâ difficultate coniunctum.

C. Huic igitur incommodo, ut occurreret Deus, humanam naturam diuino dono auxit, quo instructus homo, facile posset vitare omnes omninò naturales defectus, quos aliàs propter naturæ humanæ constitutionem, necesse moraliter erat, in humanis actionibus accidere. Illud donum fuit originalis iustitia, siue re siue ratione sola (nihil enim moror) à gratia fuerit distincta; cuius quidem diuinæ qualitatis munera, ut naturæ donum dicitur, quoniam nota sunt, & nonnihil esset à scopo alienum, non recensebimus. Ad propositum enim satis est intelligere, naturæ humanæ, eo dono affectæ, integritatem constituisse in facultate, quam homo per illud donum, & habitus ex eo fluentes, habebat, facile, & quouis tempore rectè operandi naturaliter; ut ita, si homo vellet, nihil illi unquam deesset bonum humanæ naturæ consentaneum, atque adeò ad integram illius perfectionem pertinet; quale est, bonum rectæ operationis naturalis, oblata rectè operandi occasione; maxime, cum instat præceptum.

CI. Huius, siue rectitudinis siue integritatis defectum, parens noster attulit humano generi, cum à diuina voluntate peccando desciuit. Ita enim pepigerat Deus cum illo, ut si obediret, ad omnes posteros eam naturæ integritatem transmitteret: si rebellis esset, & ipse, et nos omnes illa priuaremur, ut qui ad illum tanquam eius posteri pertinemus, & in eo, veluti in principio continebamur;

mur;

mur; atque eatenus, voluntas illius vitiosa, quodammodo nostra futura erat. Quod quidem Oseas expressisse illis verbis videtur: ipsi autem sicut Adam transgressi sunt pactum, ibi prauaricati sunt in me.

CII. Debilitata igitur ac infirmata est natura per peccatum, non quod aliqua potentia, aut perfectione intrinseca naturali, omnino, aut partim subtrahatur; (id quod merito docti notauerunt) sed quod potentia naturalibus donis iustitie sublato, quo recte inter se ordinata erant, expositus homo manet lapsus conscientia multis; ut necesse moraliter sit, eum, longo temporis spatio, sepe numero carere bonis operationibus naturalibus, quae ad integritatem perfectionem naturae pertinere, quando operandi est opportunitas, paulo ante diximus.

CIII. Atque hanc quidem dissolutionem recti ordinis, quem potentia ad inuicem, iustitia dono habebant, natura corruptionem docti appellant, et illos frequentes defectus, quibus homo post peccatum patet, naturae vitiosas, hoc ipso per peccatum illi inflata, quod propter illud reddita est eis defectibus obnoxia, atque eatenus vulnerata. Obstat enim, quo minus has metoparas ad defectum perfectionis alicuius permanentis, & mere naturalis, referamus, conuenientia specifica; quam nemo nisi imperius quispiam, aut potentius, negare potest, inter naturam olim integram, & iam peccato corruptam, existere.

CIIII. Exposuimus breuiter, ut Deus integram naturam homini dederit, ut ipse homo eam freret, infirmaret, corruerit, quod pulchre (ut illelet omnia) S. Augustinus his verbis expressit: Creatus est primus homo in natura sine culpa, creatus est rectus, non se fecit rectum, quid autem peccatum notum est, cadens a manu figuli fractus est. Videamus modo quod ante proposuimus, eequonam pacto natura sic infirma per gratiam illam potissimum conuenietur, de qua supra sumus locuti.

CV. Non ita sane, ut pristinae integritati penitus restitueretur, hoc est, ut longo tempore, omnes etiam leues defectus, quos venialia peccata dicimus, homo vitare humanitus possit; testatur hoc appetitus rebellio, sapientissime rationis reluctantis, quam, etiam sani iam per gratiam experiuntur, ut saepe committere, & saltem venialiter, delinquere soleant.

CVI. Sentiebat hoc D. Paulus, cum legem illam sentiebat in membris suis, repugnantem legi mentis suae, cum quod malum oderat, facere se aiebat. Et Ioannes etiam, cum negabat, aliquem immunem esse a peccato. Sentit idem Iacobus. Docetur saepe aliis in Scriptura. Probatum a S. Patribus contra Pelagianos. Denique definitum est ab Ecclesia non semel.

b Praesertim ab Aug. lib. de perfect. iustitia, & D. Hieronymo ad Theophastrum, in dial. in Pelag. c. In Con. Trid. Sess. 6, c. 11, & Can. 23. & Mileuitano ca. 6. & Africano can. 81.

Sess. 11. de verbis Apost. Eccle. 7.

Rom. 7.

Ioan. 1.

Cap. 3.
1 Iob 5. Eccle. 7.
Proverb. 24.
3. Reg. 8.

CVII. Sanat igitur diuina gratia naturæ infirmitatem, in hac vita, quatenus homo per illam & virtutes ab ea fluentes, erga Deum caelestemq; beatitudinem affectus, accedentibus præterea auxiliis ad perseuerandū necessariis, quæ sunt præstō; facile potest per totam vitam vitare, peccata omnia mortifera, eo quod graues sunt Dei offensiones, & adeptionem beatitudinis impediūt, ad quam homo per gratiam impellitur, vt est dictum. Venialia verò, quia cū gratia & beatitudine non pugnant, non ita per affectum ad Deum, & beatitudinem, ex gratia profectum, excutiuntur.

CVIII. Et quoniam peccata mortalia idcirco ad rationem peculiariter pertinent, quod non, nisi cum notabili rationis defectu, committuntur; venialia verò ad partem inferiorem, cuius serè impulsu sunt; rectè idcirco à Doctoribus Catholicis dicitur, in ea vita sanari natura, quod ad mentem, & rationem, quatenus facultatē præstat notabiles rationis defectus vitandi; quod ad inferiorem verò partem, non item, donec in caelesti beatitudine, cumulatissimè integritas naturæ nostræ restituatur.

CIX. Atque hæc doctrina haud obscure in Scripturis diuinis traditur, cum enim ait D. Paulus: Ego ipse mente seruo legi Dei; sanitatem rationis quod ad facultatem vitandi mortifera significat: cum subdit: carni autem legi peccati; infirmitatem inferioris partis, atque adeò leuius conscientie lapsus confitetur. Item, cum inquit: Non quod iam acceperim, aut iam perfectus sim; perfectionem patriæ caelestis affectum se esse negat, quæ in eo consistit, vt homo defixus in Deo, tanquam firmus in termino, et diuina bonitate satiatus nihil omnino velit, quod vel leuiter sit diuinæ voluntati dissentaneum.

Rom. 7.

Philipp. 3.

CX. Cū verò in eodem loco subiicit; sequor autem si quo modo cōprehendam; aliosq; ad idem exhortans dicit; quicumq; ergo perfecti sumus hoc sentiamus, perfectionem & sanitatem se in hac vita consecutum confitetur, quæ hominem in via progredientem decet; videlicet sitam in eo, vt quis possit sese in via ad beatitudinem ducente semper continere, hoc est, vt peccatis omnibus mortalibus declinatis, diuinam gratiam conseruet, per quam est insitus Christo, qui est vera, & vnica via ad eum terminum perueniendi.

CXI. Deniq; cū modò S. Scriptura omnes omnino^a peccatores pronuntiet, modò aliquorum prædicet^b sanctitatem, iustitiam, reclinuam, ne secum pugnare videatur, ita est exponenda; vt integram omnino perfectionē, & sanitatem, quæ omnia etiam venialia declinētur, omnibus, ordinaria Dei lege negari in hac vita intelligamus; facultatem verò omnia vitandi mortalia, iis, qui in gratia existunt, concedi.

a vbi supra.
b Gen. 5. Iob. 1.
3. Reg. 11. &
14. & 4. Reg.
20. & Matth.
11. Luc. 11.

E CAPVT

Quo, hæreticorum doctrina de corruptione nature & impossibilitate adimplendæ legis, refutatur.

Vt videre est in Confes. Aug. c. 6 & Lypseni anno 1551. edita vt Cõcil. Trid. proponeretur.

CXII. Quocirca ferendum non est, quod Lutherani negant, iustum posse diuine legi satisfacere, vt peccata mortalia vitet. Et quanquã aliquorum concedant necessariam esse obedientiam, et obseruationem mandatorum, vsq; adeo tamen illam inchoatam; & maneam esse volunt, vt non modò leuiter omnia peccata vitare iustus non possit (nam si propter hoc solũ inchoatam obedientiam dicerent, non magnopere de vocabulo contenderemus) sed etiam, vt cum iustus præceptum seruat, opus bonũ ex genere exercendo, mortaliter vitet peccet, quamuis ex misericordia Dei venialiter: non quod leuiter peccet, sed quia facile Deus ignoscit. Procedere namq; auit, tale opus à voluntate Deo rebelli, à corde contumaci, ab intellectu obtenebrato, ab appetitu sensiuo repugnanti legi Dei; & deniq; ab horribili, vt ipsi vocant, deprauatione totius nature, atq; adeo à peccato originali, quod semper manere in renatis putant. Et cum S. Petrus dicat: Hoc enim facientes, nõ peccabitis aliquando: Ipsi contra hoc facientes, semper peccare, non verentur dicere: In quo, quis non videat, quam secum pugnent? quam & impiè & absurde loquantur.

CXIII. Si impossibile iustis est, etiam cum Diuino auxilio, legi satisfacere, ita, vt nullum præceptum plenè possint adimplere; qui igitur mortaliter peccant, non præstando, quod præstare non possunt: quomodo (quod necesse est, si quis peccat) contra Dei voluntatem, et præceptum faciunt? quippe qui nequaquã frustra, ne dicam crudeliter, vult in hac vita hominẽ præstare, qui facere nullo modo potest: aut si nihilominus mortaliter peccant, & contra voluntatẽ Dei faciunt? Quid est, quod hortatur Deus passim in Scripturis, contra ad legis obedientiam? cur præmium pollicetur propter illam? nunquid placet Deo offensa eius?

Deutero. 30. & Matthai 11. Iacob. 1.

Ita in ca. 6. Con. Aug. & Philip. in loco de bonis operibus, & Kẽnit. cõtra ca. 11. Sess. 6.

CXIII. Placet (inquiunt Lutherani) Deo manca obedientia iustis, propter merita Christi Domini, cui iustus per fidem est reconciliatus, quatenus in se contaminata sit, & digna damnatione. Egregios encomiastas Christi, meritorum eius, qui vsq; adeo amantem peccati eum faciunt, vt teo cruciatu, tam acerbam mortem subierit, vt opera, quæ secundum se, istorum seruorum peccata verè sunt damnatione digna, æterno Patri grata essent. Hocne est Christum venisse ad destruenda peccata, & nõ potius, vt eorum susciperet peccata? Quanquã, qui potuit Christus mereri id, quod est impossibile? Quod verò magis impossibile, quàm placere Deo peccata, propter quamcumq; causam extrinsecam? quandoquidem intrinsecum illis est, vt diuina voluntati displiceant.

CXV. Igitur, ut has Lutheranorum tenebras discutiamus, intelligere oportet, quamuis Deus hominem initio rectum naturaliter, fecerit (ut supra exposuimus) non tamen præcepisse, ut bona opera ex illa rectitudine & integritate iustitiæ originalis prodirent: sed ut præcepta aliò qui data homini secundum ipsius naturam specificam, quam semper retinet, exequi moraliter posset; auctus est dono iustitiæ, ut supra vidimus. Nusquam tamen præceptum extat, quo iussus sit ex ea iustitiæ originali operari, ut isti homines somnariæ videntur, contra aperta Scripturæ testimonia allata, quibus cum obedientia, & obseruantia legis, quæ iam utiq; præstari potest, probetur; non obscure indicatur, per præcepta solùm iniungi actus bonos, qui fieri sine iustitiæ originali possunt. Certè; si Deus præcepisset opera ex iustitiæ originali rectitudine fieri, quæ ipsius est providentiæ suauitas, ita homini prospexisset, ut iustitiæ originalis aliqua via recuperare posset, ne perpetuò oporteret eum legis esse præuicatorum. Sicut iam etiam via patet recuperandi gratiæ, quæ ad viuanda omnia mortalia peccata, & ad consequendam beatitudinem est necessaria.

CXVI. Ex hoc unico fundamento posito, omnis hæreticorum doctrina de inchoata obedientia refutatur. Nam si nõ absurdissimè procedere in sua doctrina velint, hoc in primis debeant ostendere; non modò hominem præcepto obligari ad actiones exercendas; sed etiam ad illam circumstantiam, ut videlicet ex rectitudine iustitiæ originalis procedant. Quod cum nunquã probare possint, frustra inchoatam obedientiam dicunt, opus à natura profectum, nondum penitus integritati pristina restituta: frustra id opus propterea peccatum mortale appellant ex naturæ imbecillitate, licet non (ut inquirunt) contra conscientiam, cuiusmodi est opus malum ex genere: frustra deniq; plerq; alia absurda suscipiunt, ut monstrent, quomodò & à quo lex plenè obseruetur: quale est illud, quod^a Bucerus dicit, Deum esse, qui præcepta pro nobis seruat: nec minùs crasse^b Kemnitius; quod nos perfectè facere præcipimur, neque exequi possumus; Christum adimplere, in quo proinde legi satisfacimus.

CXVII. Scilicet, Deo, & Christo Domino data sunt præcepta, ut cum ab illis seruata fuerint, tunc demum sit legi satisfactum; illos oportet ieiunare, credere, poenitere, sperare &c. Si ita isti Theologi interpretantur id quod ipse legislator Deus inquit: Mandatum quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est &c. sed iuxta te est sermo valde in ore tuo, & in corde tuo, ut facias illum: Et quòd Christus etiam illi^d adolescenti aeternæ vitæ cupido cõsultuit, ut mandata seruaret, nã difficulter nobis persuadebunt, se puro verbo Dei niti germani ipsius sensum penitus percipere. Credemus potius^e Tertulliano, ^f Ambrosio, ^g Basilio, ^h Chrysostomo, ⁱ Hieronymo, ^k Augustino, aliisque Catholicis Doctoribus, qui omnes, ex diuinis Scripturis didicerunt, hominem cum Dei

a Lib. de cõcordia controu.
b cõc. c. 11. Sess. 6

c Deut. 30.
d Matth. 19.
e li. aduert. Marcionem.
f li. de Iacob. & vita be. c. 3.
g in regulis Monach. c. 83.
h Hõ. 7. de laudib. D. Pauli.
i In exp. Symboli ad Damasum.
k de nat. & grat. c. 43. & 69. & de gra. & lib. arb. c. 16.

In Con. Arauf.
can. 25. & Trid.
c. 11. & Can. 23.

auxilio, ita posse legem Dei seruare, vt mortalia omnia peccata vitet, quous interdum in leuia incurrat; idq; etiam ab Ecclesia est definitum.

CXVIII. Mitto, istos non nisi aërem verberare, cum in homine ea per gratiã sano, peccatũ originale manere semper clamitant, à quo omnia operantur; cum horribilia illa monstra singat supra memorata. Nisi forte quidam dicunt voluntatem rebellem, intellectum obtenebratũ, cor contumax, terribilem naturæ deprauationẽ, declarare tantũ volunt, quod ipsi in se (quoniam Ecclesie ac Deo rebelles sunt, & contumaces) iure experiuntur. Certè, quoniam gratiam est receptus, facultatem iam habet omnia peccata mortalia vitandi, vt supra explicauimus: ac proinde cum ita sit per gratiã, habitualiter ad Deum conuersus, peccato originali caret; quippe, quod (vt aliàs est declarandum) priuatiua est huius habitualis conuersionis ad Deum immediatè, propter peccatum Adæ in homine subsecuta. Vnde fit, vt, nec si iterum homo, propter proprium peccatum eam priuationem incurrat, meritò peccato originali obstrictus dici possit, quia iam non immediatè propter Adæ peccatum, sed propter proprium peccatum, auersus est à Deo. Multo verò minùs, peccato originali tenetur, qui ad hoc iustus perseverat. Quod verò is etiam maneat obnoxius leuioribus culpis, non est, quod tam horribiliter exprimat, quàm isti faciunt.

CXIX. Prætereamus porrò scripturæ locos, quos eadem heretici deprauant, vt iustorum obedientiæ laudem detrahant, quam illi, eadem S. Scriptura tribuit. Sunt illa sæpius à Catholicis explicata. Quoniam vni dissimulare non possumus, quo^a Philippus & Kemnitius vtuntur: Cum feceritis, inquit Christus) omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite, quia serui inuitiles sumus, quod debuimus facere, fecimus. Minimè igitur legi satisfacimus, sed peccamus illam adimplendo. Non vident acuti Theologi, quid hac interpretacione efficiant; videlicet concludunt (si ita locus exponitur) Christum Dominum nos in luculentum mendacium, idq; duplex, impulsisse.

CXX. Nam si eius, quod dicimus, serui inuitiles sumus, sensus est: inchoatè obediuimus; perindè erit atque dicere, non omne id, quod præcepto notatur, nos fecisse; ita mentiemur illud dicentes: Postea quã omnia fecimus. Inno. Si legi obedientes peccamus; falsò dicemus, quod debuimus facere, fecimus. Nemo enim id, quod peccatum est, debuit facere. Ergò, vt ne mentiamur verba illa, Serui inuitiles sumus, non ad mancã obedientiã, & qua sit peccatum, referenda sunt; sed ad animum submitendum confundendumq; pertinent, quòd cum tot beneficiis diuinis sumus affecti, non satis sumus grati; vix aliquod maioris perfectionis obsequium, præter id quod est debitum, Deo prestamus. Ita, premi potiùs eo loco aduersarij poterunt, ex quo non obscurè patet accidere, vt quis totum id, quod iussus est, seruauerit.

¶ Vbi supra.
Lucæ 17.

CAPVT

CAPVT TERTIVM,

Quo declaratur, qui proprius effectus gratiae sanantis sit, & qui non sit.

CXXI. Constituumus igitur haftenus, hominis naturam sic per gratiam sanari, ut mortalia quidem omnia longo tempore, atq; adeo per totam vitam, vitare possit; venialia vero non possit. Neq; verò frustra diximus longo tempore: Significare enim ita volumus proprium effectum, secundum legem ordinariam, gratiae sanantis, sine qua nimirum omnia mortalia vitari, seruando omnia praecepta, vel supernaturalia, vel etiam naturalia, longo tempore, humanitus, seu moraliter, non possunt; quicquid sit, quod ad naturalia praecepta attinet, si physicè aut metaphysicè extremas vires naturae humanae (quae moraliter nunquam adhibentur) consideres. Docet enim experientia, quam magistram sequimur in rebus moralibus, verisimè dictum esse à S. Gregorio: Peccatum, quod per poenitentiam non deletur, suo pondere hominem ad aliud trahere. Ac generatim imbecilles esse naturae nostrae vires, ad praecepta Dei seruanda, si sit omni alio presidio destituta; intelligi satis potest ex iis, quae supra de naturae humanae constitutione, & ex iis etiam, quae attulimus; ut probaremus, gratia actuali, nedum habituali sanante opus esse, ut quis diu sese contineat, quin letaliter peccet.

CXXII. Caterùm autem, illorum Theologorum sententia probatur nobis, qui ad quoduis opus morale bonum, & praecepta dumtaxat naturalia breui tempore occurrentia seruanda, necessarium esse auxilium aliquod gratiae supernaturalis, negant. Neque enim in proximo (verbi gratia) salutando, in diligendo amico, in matrimonio contrahendo, nullo proposito malo fine, aut circumstantia vitiosa adiuncta; tanta est difficultas, quantam esse oportet, si auxilium gratiae requiritur. Atqui si nupserit virgo, inquit D. Paulus, non peccabit. Ac mirum sanè esset, si quis sine gratia, vires sufficientes ad erogandam v. g. eleemosynam propter malum finem, inanis nempe gloriae, haberet; propter bonum vero, ut videlicet proximus sustentetur, non haberet.

CXXIII. Adde, inclinationem, suprema praesertim partis hominis, minime in natura, tamen si gratia & iustitia destituta, extinctam esse. Quin imò forsitan, maior est quam ad malum; utpote quae perfectior est, & obiectum magis homini (etiam gratia destituta) consentaneum respicit: Neq; usquam Scriptura dicit, hominem ad malum magis, quam ad bonum pronum esse; sed tantum queritur, eum ad malum, iustitia originali perdita, inclinatum esse. Sicut igitur propter inclinationem, qua homo impellitur ad malum, procliuè est ei, multa mala facere; & adeo procliuè, ut sine gratia non possit omnia mala

Super Ezech.
Homil. 13.

1. Cor. 7.

Libr. de sp. &
litt. c. 28. Vide
etiam cap. 2. &
lib. 3. Hipogno.

vitare; ita etiam propter inclinationem ad bonum erit illi facile, multa bona naturæ viribus præstare: id quod acutè tetigisse videtur Divinus Augustinus, cum inquit, sine aliquibus bonis operibus difficillimum esse vitam continentibus impij reperiri.

Seßio. 6. can. 7.

CXXIII. At enim, bonum opus in Deum ex dilectione referri non potest, sine auxilio gratiæ. Primum, ad absolutam actus rectitudinem moralem, non requiri relationem eam, ex charitate supernaturali; in Concilio Tridentino definitum est, hoc ipso quod negatum est omnia opera peccatoris, supernaturali charitate carentis, peccata esse oportere; id quod & impij, & imperij ex corruptione naturæ deducunt Lutherani. Nō enim operari iubentur ex natura integritate, uti satis supra est declaratum. Si verò quis relationem ex dilectione Dei naturali requirit, ne eam quidem necesse est, actualem esse; satis enim bonum opus, quæ bonum quoddam est, suapte natura ad Deum summum bonum, atque adeo ultimum bonorum omnium finem, dirigi.

CXXV. Quanquam, si maximè, ex actualiter elicitæ naturali dilectione, etiam super omnia, bonum opus referri in Deum oporteret: Non tamen certum esset, naturæ vires esse insufficientes ad bonum quoddam opus exercendum. Habet enim suam probabilitatem (si commodè exponatur) eorum Theologorum opinio, qui concedunt, naturalem dilectionem Dei super omnia, quatenus est finis siue causa naturalis (hoc est, qua promptus homo reddatur ad omnia præcepta, dumtaxat naturalia, neque ad beatitudinem sufficientem, cum occurrunt, servanda) solius naturæ viribus elici posse; quando tamen affectus ad peccatum non viget. Eum enim affectum, certum est, cum quavis amore Dei actuali super omnia pugnare. Ac certè quidem, eiusmodi naturalem dilectionem Dei, ad breue saltè tempus, sine gratiâ posse elici, non est, omninò improbable. Quinimò consequenter ab illis videtur concedendum, qui admittunt quod supra posuimus, breui tempore sine gratiâ posse omnia præcepta naturalia interim occurrentia servari.

CXXVI. In confessō namque est apud omnes, observationem omnium mandatorum ita esse cum dilectione super omnia connexam, ut reciproca sint hæc duo: Undè & scriptum est; si quis diligit me, sermonem meum servabit. Et: qui habet mandata mea & servat ea, ille est, qui diligit me. Ex quo videtur consequens, ut breui eo tempore, quo homo promptus esse sine gratiâ potest, ad servanda omnia mandata naturalia, quocumque tandem illorum tunc occurreret; eodem etiam tempore possit in illo homine sine gratiâ vigere amor Dei naturalis super omnia.

CXXVII. Et verò, credibile vix sit, ut diu homo possit natura viribus seipsum

bus seipsum creaturamue aliam super omnia peruerse amare, ita ut eius causa vitam ponere non dubitet; & tamen iisdem viribus non possit, illo modo, saltem ad breue tempus, rebus omnibus Deum antepone, quatenus finis est, & autor naturalis: quem ut amet, & plures habet rationes, & maiorem inclinationem: Cuius præterea mandatorum observatio, breui saltem tempore, si cum iis facinoribus conferatur, quæ sceleratus quispiam pro amore alicuius creaturæ suscipit, minima videatur esse difficultatis. Maxime quod amor creaturæ, violationem omnium præceptorum Dei requirere possit, ut si quis malo demoni se deuoueret, quæ profecto non videtur esse minoris difficultatis, quàm omnium observatio.

CXXXVIII. Neque enim (ut supra exposuimus) verum esse videtur, humanam naturam gratia destitutam, maiores vires ad malum habere, quàm ad bonum; quando de eiusmodi bono sermo est, quod naturalem ordinem non transcendat, sed est secundum illum, sicut est imprimis hæc naturalis dilectio, de qua loquimur. Diximus enim supra, inclinationem ad bonum vehementiorem esse; quanquam verum sit, facilius esse, diu in malo permanere, quàm in bono; propterea quoddam sensibilia, ut magis & facilius nota, magis mouent; quæ quidem causa est, ut infinitus sit numerus stultorum: quippe diu adhaerentes bono creato, penitentiam supernaturalem negligunt. Tamen si hi quoque (quod argumentum est maioris inclinationis ad bonum) plura opera moraliter bona, quæ non sint peccata, faciant, quàm mala; sed hæc maior facilitas diutius persistendi in malo quàm in bono; proposito nostro nihil obstat. Nam hic non contendimus probare diuturnum esse posse prædictum amorem, sed tantum ad breue tempus.

CXXXIX. Fatemur namque, sicut longo tempore, quis sine gratia sanante non potest mandata omnia seruare, sic etiam neque posse illum dilectione Dei naturalem super omnia diu retinere. Incidunt enim longo tempore multa, quæ homo diuina gratia destitutus, & sui, ex naturæ corruptione, nimium amans, Dei amori facile antepone. Atque hoc quidem pacto gratiores aliqui Theologi intelligendi videntur, qui Patres sequuti, simpliciter docent; naturæ corruptionem obstat, quod minus sine gratia homo queat Deum diligere super omnia. Non enim obstat, nisi quatenus ad priuatum bonum impellit neglectis Dei præceptis; non est autem necesse id accidere quocumque breui tempore, sed longo. Itaque mens Patrum est, non posse, etiam naturali dilectione, amari Deum super omnia simpliciter quocumque tempore occurrant; & ut esse etiam possunt, impedimento, observationi supernaturalium mandatorum. Ut enim his modis quis Deum super omnia simpliciter diligat, certissimum est gratiam requiri.

CXXX. Sed

CXXX. Sed nunquid, dilectio illa qualiscunq̄ Dei super omnia, naturalis, quam ad breue tempus vigere posse, sine gratia, probabile esse diximus, ad gratiam acquirendam, atque adeo ad beatitudinem sufficiet? Minime gratum. Sed alia supernaturalis dilectio altioris longē ordinis requiritur, quae sit super omnia simpliciter, atq̄, adeo ad seruanda omnia omnino praecepta etiam supernaturalia, & longo tempore sufficiat. Quae quidem dilectio, illa ipsa est, quam supra in dispositionibus ad gratiam, numerauimus, & contra Pelagianum ostendimus, supernaturalem esse oportere; quae prouidē solis viribus naturae haberi nequeat. Etenim, ut duplex est Dei erga hominem dilectio (quae utriusmodum initio huius disputationis vidimus) altera, quae naturae donis eum ornat; altera, quae supernaturalibus gratiis; Sic etiā duplex mutuis amoris super omnia Deo debetur; alter, ex naturae bono proficiens; qui prouidē ad praecepta naturalia tantum seruanda pertinet, neque sufficit ad gratiam obtinendam; alter supernaturalis, ac diuini ordinis; qui ab ipsa supernaturali gratia proficitur; quo hominem in Deum conuerti oportet, ut eadem gratia supernaturali ornatur; id quod debita illa proportio supernaturalis ordinis requirit, de qua supra multa diximus, cum de dispositione ad gratiam ageremus.

CXXXI. Perspicua satis est haec duplicis dilectionis distinctio: quam certam huius temporis Sectarij intelligant. Viderent, nihil habere hanc doctrinam cum Pelagianismo commune. Sed ad rem. Quoniam haec charitas supernaturalis, quae sine gratia haberi nequit, est etiam id, quod, ut infra videmus, bonis operibus merendi vitam aeternam, efficaciam tribuit; idcirco supra tantum concessimus, hominem sine gratia quoduis opus bonum moraliter efficere posse; aut quoduis, praeceptum naturale duntaxat, seruare. Verum r̄m significarem, nequaquam sine gratia posse fieri opera bona meritoria, quae ad salutem consequendam valeant. Atq̄ hoc tantum est, quod aliqui possunt concludere, quando multa, vel ex Scriptura, vel ex Patribus, vel ex Conciliis afferunt, ut probent; nullum opus bonum sine auxilio gratiae fieri posse.

CXXXII. Est enim Scriptura, atque adeo doctrinae Ecclesiae praescriptae, ut ea ferē opera tantum absolute bona nominentur, quae ad salutem valent, vel quia beatitudinem merentur, vel quia ad gratiam etiam, proximo dirigunt. Reliqua tamen bona opera moraliter sunt, a Theologis tamen quia per considerationem ad finem supernaturalem dirigunt, pro nihilo reputantur. Vnde D. Paulus: Praeputium (inquit) nihil est, neque circumcisio, &c. Si habuero omnem prophetiam &c. Charitatem autem non habuero nihil sum. Et iterum; In Christo Iesu neque praepitium aliquid valet, neque circumcisio, sed noua creatura. Et D. Augustinus: Vbi non est (inquit) dilectio charitatis, nullum bonum opus imputatur, neque recte bonum opus vocatur.

1. Cor. 7.
Ibidem. 13.
Gal. 6.
Libr. de Gratia
Christi contra
Pelag. cap. 26.

CXXXIII. Libr.

CXXXIII. *Ludit ergò Kemnitius operam, cum, locis vndiq̃ con-*
quisitis contra Pelagium, concludit; opera ad salutem pertinentia, ab homine Cōtra 7. Sess. 6.
gratia destituta, effici non posse. Manet enim nihilominus quod, Concilium do-
cet; non omnia opera extra gratiam facta, peccata esse oportere; possunt enim,
vt docuimus, esse bona moraliter. Quæ doctrina media est inter duos errores,
quorum alter est Pelagij, opera sine gratia ad salutem valere contententis:
Lutheri alter, contrà assentis, omnia quantumuis à gratia procedant, nec-
dum ea remota, peccata esse: quorum vterque satis est supra refutatus. Atq̃
hic finis sit eorum, quæ ad naturæ sanitatem pertinent, atque adeò ad operan-
di facultatem, quam ei gratia tribuit.

CAPVT QVARTVM,
Quomodo homo per gratiam iustus, & gratus sit Deo,
& ei peccata remittantur,

CXXXIII. *Perfpicitur etiam diuina gratia vis ex eo, quòd homi-*
nem iustum efficit, quòd gratum Deo, quòd per eam illi peccata remittan-
tur; quæ omnia ex iis, quæ hætenus disputauimus, facillimè expediti pos-
sunt. Quia enim, gratia facultatem præstat, vt homo rectè sese quemadmodum
debet, erga Deum gerat, diuinis mandatis adimplendis; iustitia dicitur, atque
adeò hominem iustum efficere; quòd iam valeat debitum obsequium Deo præ-
stare, & secundùm aliqualem æqualitatem obligationi satisfaciat, quæ est
illi propter tot tantaq̃ue beneficia deuinctus. Sicut contrà, homo peccator, & à
Deo auersus, iniustus dicitur; quia gratia destitutus est, ac perindè mortali-
bus peccatis obnoxius, quibus iniquè se erga Deum gerat, contrà, ac debet, fa-
ciendo. Ex quo illud Ioan: Omnis qui facit peccatum, & iniquitatem facit,
& peccatum est iniquitas: quod præsertim de mortali intelligitur. Contrà ve-
rò, D. Paulus de gratia loquens: Iustitia, inquit, Dei per fidem Iesu Christi in
omnes, & super omnes, qui credunt in ipsum.

Epist. 1. cap. 3.

Rom. 3.

CXXXV. *Hinc satis intelligitur, rectè iustificationem ab Orthodoxis* Ita in Cō. Trid.
Doctoribus, translationem seu transmutationem à statu peccati, in statum gra- Sess. 6. cap. 4.
tia, appellari. Hac enim transmutatione homo fit ex iniusto iustus; quæ qui-
dem tum sæpè aliàs, tum verò dilucidè expressa à D. Paulo est: vbi, postquam
varia scelera numerauit, & hæc, inquit (Corinthios appellat) aliquando fui-
stis, sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis in nomine Do-
mini nostri Iesu Christi.

1. Cor. 6.

CXXXVI. *Nec difficilius est, ex supra dictis de natura gratia, collige-*
re, quare etiam per eam homo gratus esse Deo asseratur: Nimirum, quia hanc

F diuinam

diuinam qualitatem recipiens retinensq; supernaturalem illam dilectionē Dei terminat, per quam supra docuimus eam gratiā homini impartiri, atq; ita Deo dilectus est per illam. Idem verò est in proposito dilectiū esse, quod gratum esse. Quamuis autē quodcumq; aliud gratuitum donū homo recipiat, eo ipso, alio modo supernaturaliter à Deo diligatur (quidquid enim boni Deus cum creatura communicat, amore communicat; reciprocatur siquidē hæc duo, ut iustitio disputationis ostensum est) non tamen absolute Deo gratus, aut dilectus, perinde dici consuevit; sed tunc demum sic rectissime nominatur, quando gratia hæc potissima, de qua iam dudum loquimur, afficitur; qua qui est ornatus, peculiariter filius Dei adoptiuus in Scripturis dicitur; hoc est, ad æternam hereditatem suo tempore, nisi sibi desit, ad eundem acceptatus; bonum omnium maximum, quæ ex diuina dilectione in hominem permanere possunt.

CXXXVII. Iam, ut pari breuitate explicemus quemadmodum per gratiam hæc peccata remittantur, intelligendum est imprimis, hominem personali peccato esse obstrictum, aut in statu peccati esse, vitioso actu transactis, non esse aliud, quam hominem transgressione præcepti, grauiter Deum offensisse; & idcirco gratia destitutum esse. Id quod, vno verbo dici solet, peccati macula, propter dictam absentiam splendoris gratiæ; vel, peccatum habitualiter manens, quia status is peccati perinde manere solet, atque si esset habitus quæpiam: vel denique auersio habitualis à Deo, quia postquam sese peccator à DEO auertit, aliquam creaturam nimium amans; tamdiu à Deo auersus, & ad creaturam conuersus esse censetur; quamdiu à creatura per salutarem penitentiam perfecte non recedens, Deo non reconciliatur; gratiæ, susceptione; quo fit vt macula, auersio, peccatum habitualiter manens, sola ratione distinguantur.

CXXXVIII. Similiter, peccato originali inquinatum esse, aliud est nihil, quam propter Adami inobedientiam, hominem ab eo descendentem, esse destitutum reſtitutione illa de qua supra sumus loquuti, atq; adeo auersum esse à Deo, vti supra quoque attigimus. Ex quibus intelligitur, eum qui peccato est obstrictus, non solum diuinum odium terminare, quatenus decreto diuini ad malum pena æternæ est destinatus; sed etiam, quatenus, malum priuationis gratiæ, propter actionem prauam præcedentem, iure sustinet, aut propter inobedientiam Adæ malum priuationis reſtitutionis.

CXXXIX. Ex his est perspicuum, per habitualem gratiam peccatum personale imprimis ita remitti, vt, & offensa actualis præterita condonetur, & macula siue peccatum habitualiter manens, à quo quis peccator dicitur, funditus deleatur. Nam, cum Deus supernaturaliter hominem diligens, eum gratia hæc ornat; hoc ipso, deponit odium, quod homo terminabat malum ob-

sentia gratia sustinens: & consequenter etiam illud, quo ad penam aeternam destinabatur. Atquò offensam, siue peccatum prateritum remittere, aliud nihil est, quàm odium deponere, quo persona offensa, persequatur offendentem. Item hoc ipso, quòd homo gratia ornatur, iam non est eius priuatione maculatus.

CXL. Neque verò hoc ita intelligas, quasi Deus mutetur, cum iam odio, iam amore supernaturali hominem prosequitur. Etenim quia ipsius voluntas infinita perfectionis est, atque adeò immota, & eadem profuerans, ad omnia sufficiens, reali in se mutatione non indiget; ut iam amare, iam odio creaturam habere dicatur: sed variè sic illam nominamus, quatenus virtute illius, eodem modo semper in re, se habentis, nunc homo gratia ornatur, atque ita diligì à Deo dicitur; nunc illa propter peccatum actuale transactum desituitur, atque ideò habetur odio. Ex quo quidem non obscure sequitur meritò à doctissimis defendi; ne potentia quidem absoluta Dei fieri posse, ut peccatum personale, de quo iam loquimur, sine dono gratia perfectè remittatur. Nam quamdiu gratia per diuinam dilectionem non restituitur homini, qui actu malo praterito Deum offendit; propter quod, voluit Deus gratia illum esse desitutum; tam diu manet id, per quod homo odium **DE I** terminat, & consequenter tandiu manet odium. Neq; enim diuina entitas mutari villo modo potest, obiecto inmutato. Atquò odio manente, offensa non remittitur.

CXLI. Ad eundem modum intelligendum est; originale peccatum per gratiam deleri; quippe qua, ut supra etiam diximus, priuatio relictitudinis, hoc est auersio à Deo, ex qua homo grauioribus conscientia lapsibus, obnoxius sit, tollitur. Quanquam est discrimen, quòd cum Deus gratia afficit eum, qui peccato originali tenebatur, atque adeò id peccatum ei remittit, non deponit eo ipso aliquod odium, susceptum antea erga illum, propter actionem prauam prateritam, qua fuerit propria eius hominis, & quam iam ei condonet; ut facit quando remittit peccatum personale; sed eatenus tantum peccatum originale alicui remittit, quatenus illud delet gratia infusione, & iam propter illud ad penam damni eum non destimat, quam antea propter id peccatum, meritò homini decreuerat. Siquidem verum peccatum est, & in vnoquoque homine proprium, etsi longè alterius rationis, quàm sit peccatù actuale. Id quod aliàs esset copiosius declarandum.

CXLII. Virum verò, ne potentia quidem Dei absoluta, peccatum originale remitti deleriue possit sine gratia, alia est quaestio; ac forsitan non est par ratio, atque de remissione peccati personalis. Quoniam peccatum originale, non est priuatio relictitudinis, qua determinatè constet hac, vel illa qualitate; ut clarè patet ex eo, quòd si iustitia originalis, sine gratia homini restitueretur;

concederent doctissimi, illud tolli, & fides quoque iam docet, tolli etiam per gratiam sine iustitia; sed videtur esse privatio refectionis absolute, & deinde tandem provenientis. Quare probabiliter dici posset per quodvis alium donum, peccatum originale potentia absoluta deleri posse, modo facultatem praestaret vitandi peccata omnia mortalia. Saltem quae sunt contra praecepta naturalia.

CXLIII. Verum, quicquid sit de hoc, secundum potentiam Dei absolutam, dicendum, certè secundum legem ordinariam constat, nullum omnino peccatum mortale, absque habituali gratia remitti, ac deleri; per illam verò quodvis, sicut est explicatum. Docent hoc imprimis omnes scripturae loci, quoniam in quorum peccata remissa sunt, iusti, sancti, mundi, renouati, abluuntur. Quod planè intelligi (sicut scriptura debet, quando nihil obstat) non potest, nisi interno aliquo dono tales afficiantur. Nihil enim est aliud, in se esse, quam habere in se propriam iustitiam. Sicut esse calidum, aliud est nihil, quam habere calorem. Definiuerunt idem, etiam Concilij Tridentini Patres. Quid multa? Osum satis hoc est supra à nobis, quando tum ex conditione diuina dilectionis, tum ex Scripturis docuimus; ex dilectione supernaturali doni, quod manare oportere, quo is afficiatur, cui in hac vita peccata remittuntur.

Iuxta D. Augu.
lib. 2. de doctrina
Christiana.

CAPVT QVINTVM,

Quo, haereticorum errores circa iustificationem, & remissionem peccatorum deteguntur.

CXLIII. Patefecimus breuiter, quemadmodum homo per gratiam habitalem, & iustus sit, & gratus Deo, & ei peccata ita remittantur, ut tollatur quoque. De quibus omnibus ij, qui nouandae religioni dant operam, longe aliter ratiocinantur: quod homines candidi, adeò sophistae neg. sunt, neque videri volunt, ut quid sit Dei dilectio; quid hominem esse Deo gratum; quid deniq. peccatū remitti; non satis percipiant. Ita in absurda plurima incurunt.

CXLV. Dicunt, hominem iustum esse, & gratum Deo, non per aliquod donum in ipso inherens, sed ipsissima iustitia, & gratia Christi. Si intelligerent, gratum dilectumue Deo, atq. adeò iustum esse, aliud esse nihil, quam, uti supra declarauimus, secundum munus aliquod à Deo acceptum, diuinam dilectionem terminare; viderent, tam absurdè dici, hominem iustum, & gratum esse per solam gratiam Christi; quam hominem recipere in se gratiam, ac iustitiam Christi.

CXLVI. Sed idcirco ballucinantur, quod existant, gratia, in quam homo recipitur, esse solā acceptationē ad gloriā, quae homini, propter Christum, praerogatur, ac decernitur, si perseuerauerit: aut fauorem quandam, nescio quomodo, bene amorem extrinsecum. Quod quā sit falsum, ex supra dictis de naturae gratiae constat.

constare potest. Nam homo, qui in gratiam recipitur, non solum est is, cui Deus beatitudinem futuram promittit, secundum quam, futuro tempore, quando eam recipiet, erit Deo dilectus, & amatus; sed pro hoc etiam tempore obiectum est diuinae, & supernaturalis dilectionis, ut ex Scripturis patet. Quod, ut initio huius disputationis monstrauimus, intelligi non potest, nisi bonum aliquod supernaturale, hoc etiam tempore à Deo recipiat, secundum quod terminet diuinam dilectionem, atque adeo sit formaliter dilectus, & gratus supernaturaliter. Sicut, secundum bona naturalia, Deo dilecta, & grata naturaliter est, quænis creatura.

CXLVII. Neque verò rectè dici potest, hoc ipso formaliter, pro hoc tempore hominem à Deo peculiariter amari, quòd ei iam promittit futuram beatitudinem, postea conferendam. Ut enim velle, ac promittere alicui bonum futuro tempore conferendum, non est velle illi id bonum pro hoc tempore, sed pro futuro; ita etiam neque est, amare illum pro hoc tempore, sed pro futuro. Est enim eodè modo de amore, & de voluntate boni sentiendū. Ac solet quidem contingere, ut cum homo quidpiam alij homini promittit, eodem etiam tempore peculiariter illum amet, (tametsi tunc nullum illi bonum impertiat) pro hoc videlicet, quòd peculiari affectu de nouo elicito, illum, bona aliunde habita, vult retinere; ex quibus mouetur, ut alia præterea illi promittat. Deus autem, quia in se secundum affectū mutari non potest, sicut homo; ut, quando promittit, simul etiam, tunc temporis, peculiariter amet; necesse est ab ipso aliquod bonum peculiare eodem tempore ad hominem derivari; ut secundum peculiarem hominis amati duntaxat mutationem, peculiaris Dei amor erga illum, existere intelligatur. Ex quo fit, ut per donum, eamutatione, acceptum Deo formaliter homo sit, siue dilectus, siue gratus.

CXLVIII. Atque hoc profectò, Kemnitiuss & Melancthon, si tam docti fuissent, quàm videri voluerunt, tunc saltem percepissent, aduertissentque; quando, conuicti, tandem concesserunt, diuinis quibusdam virtutibus, siue habitibus donari hominē in iustificatione. Ex hoc enim illicò sequitur per illas, aut earum potissimam, siue ea charitas sit, siue quæuis alia ab illa distincta, hominem Deo esse formaliter gratum. Sed viri boni ignorarunt propriam vocem. At, inquit Kemnitiuss, veterem Lutheranorum cantilenam repetens, si propriis qualitatibus homo iustus & gratus est, non igitur propter merita & gratiam Christi: quem tamen scriptura docent nobis factum esse redemptionem, & sanctificationem.

CXLIX. Negent, si poterunt, fieri posse, ut propter merita, & gratiam Christi, Deus nos diuino afficiat dono, atque ita diligat; & tunc concludant esse impossibile, ut per aliquam qualitatem formaliter simus Deo dilecti, &

F 3 simul

Sap. 11. 2. Reg.
12. Marci 10.
Ioan. 11. 13. 15.
Rom. 8. Eph. 2.
1. Thesal. 1.
1. Ioan. 4. Apo. 1

Contra cap. 7.
Seff. 6.

Cap. illo 7.

Rom. 5.

a Iob. 1. 1. Reg. 9.
Mat. 11. 1. Cor.
3. & 15. Ephe. 4.
2. Tim. 2.
Vide D. Aug. ep.
57. ad Dardanū,
& tract. 74. in
Ioan. & lib. de
gratia, & lib. ar-
bit. c. 9.
In serm. de Na-
tiuit. B. Virg.

Psalm. 50.
Psalm. 3.
In 1. enarratiōe
illius Psalmi.

simul propter merita, & gratiā Christi, tanquā propter causam, in eum o-
rem Deum inducentem. Quod si negare illud uerentur; intelligant, recte a
Concilij Tridentini Patribus dictum esse: *Quanquam nemo iustus esse possit,
nisi cui merita passionis Christi comunicantur; id tamen in impij iustificati-
one fieri, dum eiusdem sanctissimae passionis merito, per Spiritum sanctum, cha-
ritas Dei diffunditur in cordibus eorum, qui iustificantur, atque ipsis inbe-
ret: Intelligant etiam, quae sit illius Paulinae sententiae vis: Sicut in Adam
omnes moriuntur, ita in Christo omnes uiuificantur. Nimirum, ut non si-
lum propter Adae peccatum; sed etiam proximè, per originale nostrum, quod
singuli proprium contraximus, Deo fuimus exossi; sic, non solum propter meri-
ta, & gratiam Christi, sed etiam formaliter & proximè, per gratiam misericordiae,
quo afficimur, Deo caros nos esse oportet. Praesertim, si uerè etiam dictum est:
*Vbi abundauit delictum, superabundare gratiam.**

C L. Hanc doctrinam, si perceperint aduersarij; sobriè merita, & gratiā
Christi cōmendabunt. Neq. oportebit eos, dum Christi gratiam predicare uo-
lunt, in eam esse blasphemos; sicut iam (cum bona ipsorum uenia) est negli-
tum. Nam si eadem iustitia Christi, iustos formaliter omnes efficit, non modo nulla
erit iustorum inaequalitas, contra^a Scripturas: neq. solum B. Virgo neminem
Sanctorum iustitia, & gratia superabit, quod Lutherus ueritus non est dice-
re; sed neq. Christus ipse; ut est perspicuum. Quod quis quae se ferat?

C L I. Docent praeterea, peccatum non tolli, cum remittitur, sed tantum
propter merita Christi, ad penam nō imputari, quibus proinde meritis totigitur,
tamen si maneat. Hic etiam satis ostendunt, se non intelligere; quid sit homi-
nem peccato teneri, transacta praua actione. Nam si uiderent, nihil esse aliud,
quam, uti supra docuimus, Diuino amore, & gratia primarij, propter offensam
quae prateriit, intelligerent etiam, illud tolli, quando in gratiam homo recipi-
tur, quicquid tandem nomine gratiae intelligant. Sed nescio quid, homines ad
magnoperè eruditi, peccati nomine, in animo infixū, ac permanenti, uane ima-
ginantur.

C L II. Aliter certè Dauid sentiebat, cum magnam esse misericordiam
Dei, quam isti paruam faciunt, agnoscens; deleri etiam sibi iniquitatem pos-
tulabat; ut immeritò eum isti Lutheranū faciant, quod alio in loco, beatus do-
xerit eos, quorum remissa sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Cui
quidem metaphora, nihil minus quam, Lutheranam sententiam de remis-
sione peccati subiectam esse; ex Augustino poterunt discere, qui, postquam
apertè dixit aboleri peccata; ac si coram Lutheranos alloqueretur: Nec se
(inquit) intelligatis, peccata cooperta sunt, quasi ibi sint, & uiuant. (non
uiciod negat peccatum regnare, postquam est remissum, sed etiā esse) Tecta et
si per

gò peccata quare dixit: *ut non viderentur*: Quid enim Deo erat videre peccata, nisi punire peccata. Itaque sententia Augustini, idcirco solum tegi peccata David aiebat, quia sicut tegimus quidpiam, ne videatur, ita Deus delet peccata, ne puniat.

CLIII. *Quin & David ipse, in eodem loco satis declarauit, non in eo esse metaphoram, ut quemadmodum, quod tegitur, manet, sic etiam peccata. Postquam enim dixit: Beatus vir, cui non imputauit Dominus peccatum, continue adiecit, neque est in spiritu eius dolus. Item illos, quorum remissa sunt iniquitates, extremis verbis psalmi iustos, & rectos corde appellat; quod quia potest verum esse, si peccatum remanet? Multa hic se offerebant, que vanam esse hæreticorum doctrinam de iustificatione, & remissione peccatorum, ostenderet, sed plura non patitur instituta breuitas. Maxime, quod que de requisitis ad gratiam, ac de eius natura supra disputauimus, ad iustificationem etiam referantur. Ergo, quod de merito dicendum etiam est, breuiter expediamus.*

CAPVT SEXTVM.

De Merito.

CLIII. *Si quis rectè consideret, quod hactenus disputauimus, hominem per gratiam sanum, iustum, ac gratum Deo reddi; is facillè intelliget huiusmodi gratiæ effectus formales tantum esse, quod ad denominationem, qui non re, sed ratione sola, à forma distingui solent. Quicquid enim re distinctum cõcesseris primariò significari nomine albi v. g. aut viuientis, ab albedine, aut vita, superuacaneum esse reperietur; quandoquidem optimè intelligitur res esse alba v. g. aut viuens, hoc ipso, quod rem albedinis, & vitæ habet. Ita in proposito, eadem res est, que primariò omnibus his vocabulis significatur, gratia, sanus, iustus, gratus. Nam ut hominem gratiâ præditum consideramus, per eam posse vitare omnia peccata mortalia, sanum dicimus: ut verò per eandem intelligimus eum præstare obsequium Deo debitum; iustum: & ut eam recipiens, amorem Dei terminat, gratum appellamus.*

CLV. *Meritum autem ex iustitia, siue condigno, (nam eius quod de congruo dicitur faciemus postea mentionem) ita effectus gratiæ ponitur, ut ab ipsa realiter distinguatur, tanquam actus ab habitu. Est enim actus bonus, per gratiam, & charitatem in Deum relatus, quem idem Deus propter Christi merita, promisit se secundum iustitiæ distributiue æqualitatem compensaturum vitæ æternæ, aliisque donis, que iustum, postquam in gratiam est receptus, ad beatitudinem consequendam, secundum legem ordinariam promouent. Hanc veluti descriptionem meriti, quoniam ea ferè continentur, que ad meriti doctrinam pertinent, explanare oportet.*

CLVI.

CLVI. Quod ponimus contra Pelagium, ex charitate, & gratia actum meritorium, procedere, ac in Deum referri debere, ex Scripturis constat; ex quibus, quoniam diuinam voluntatem, & ordinationem aperunt, qua tota merendi ratio nititur, ut patebit; probanda imprimis sunt, quae ad meritum pertinent. Gratia Dei, inquit D. Paulus, vita aeterna: Non, quod non detur propter merita, sed quia merita propter quae confertur, gratia nituntur, ut exponit Augustinus: qui eodem modo interpretatur, quod Euangelista dicit: De plenitudine eius, nos omnes accepimus, gratia pro gratia. Recte quippe (inquit) intelligitur Beatitudo, quae gratia pro gratia in Euangelio legitur, id est pro meritis, quae contulit gratia. Cōiungunt hoc idē omnia illa Scripturae testimonia, quae, cum nos aliquid boni, sine gratia praestare posse, negant, ut supra diximus, intelligenda esse de operibus bonis, quibus beatitudinē proprie mereamur. Tale est illud Christi: Sine me nihil potestis facere. & illud S. Pauli: Si tradidero &c. charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest.

Rom. 6.

Lib. de correctione & gratia cap. 13.
Ioan. 1.

Ioan. 14.
1. Cor. 13.

CLVII. Sciscitabitur autem quispiam fortassis, & quonā pacto ex gratia, et charitate oporteat, bonum actum in Deum referri, ut sit vita aeterna meritorium? non ita quidem, ut ex actuali dilectione Dei, vel tunc, cum quis operatur; vel paulo antea habita, impelli ad actum exercendum, sit necesse; sed satis est (quemadmodum doctis placet) virtualiter referri, hoc ipso, quod quā habitum charitatis retinet, ex quo facile actum in Deum referret, si ad opportunitatem in mentem veniret; vel certe per actus dilectionis, quos interdum iustus habet, quibus, quoniam diligit Deum super omnia, velle confertur, omnia alia bona, non nisi secundum ordinem diuinam voluntatis amare, id est, propter ipsum Deum, quamuis postea cum facit, illius non recordetur.

CLVIII. Atque hoc Scripturae est magis consentaneum. Nam si alius modus relationis requireretur, non omne opus bonum iusti meritorium esset; cum non omne actu referatur, ut experientia patet. Insinuat autem D. Paulus omnia iustorum opera meritoria esse, cum inquit: Abundate in omni opere bono, scientes quod labor vester non est inanis apud Dominum. Et, cum solum ad meritum videtur requirere, ut quis habeat charitatem. Ac Concilii quidem Tridentini Patres ad meritum solum videntur requirere iustitiam in eo qui operatur.

Hebr. 9.

1. Cor. 13.

Sess. 6. c. 16.

CLIX. Sic igitur in Deum relatus bonus actus iusti, vita aeterna meritorium est, quatenus Deus propter merita Christi promittit se illum ea compensaturum: Hoc enim in descriptione etiam posuimus, ut explicaremus, qualis sit obligatio, qua tenetur Deus, ut bona opera iustorum compenset, et accipiat vera merita, quaeq; sit illius radix. Videlicet enim, non est sola perfectio operis, aut gratia à qua procedit: Quidquid enim creatura praestet, ante habet

donum est Dei, quod proinde ex se, si ordinationem Dei secludamus, non potest Deum obligare ad aliquid aliud conferendum, sed potius hominem obligat Deo, ut pro suscepto munere gratus sit. Nec, si Deus opera iusti irremunerata secundum potestatem suam absolutam, relinqueret, (ut absolute posset) meritis iustus quereretur.

CLX. Obligatur ergo Deus potissimum sua promissione; qua, propter merita Christi, opera bona iustorum compensare, firmiter statuens, sese fecit illis debitorem. Ex qua quidem promissione, multo magis hominibus deumctus est, quam qui lege proprie sibi imposita a superiore, ad aliquid praestandum obligatur; siquidem non prestare, quamvis inique faceret, posset: Deus vero, quia natura sua fidelis est, ac permanet, omnino negare seipsum non potest. Ita, quanto arctior est divina haec obligatio, operis ex gratia procedentis compensandi; tanto id verius rationem meriti habet. Quippe cum, meritum obligationem respiciat reddendae mercedis, undecumque tandem ea oriatur, siue ex natura intrinseca operum, siue ex lege ordinatione extrinseca.

CLXI. Pulcherrime, ut solet omnia, D. Augustinus hanc doctrinam explicat, cum tractans locum illum D. Pauli: De reliquo reposita est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus Iudex. Quid tibi (inquit) reddet, nisi quod tibi debet? unde tibi debet? quid ei dedisti? quis prior dedit illi, et retribuetur ei? Debitor Dominus ipse fecit se, non accipiendo, sed promittendo; non ei dicitur, redde quod accepisti; sed, redde quod promissisti.

CLXII. Cauenda vero est haec quorundam hallucinatio, qui, quoniam Deus ex ordinatione, ac promissione sua mercedem reddit; idcirco eiusmodi retributionem liberalem, non ex iustitia debitam, putant esse; quemadmodum & ipsa promissio facta nobis est liberaliter. Non est ita; quamvis enim promissione illa nullum opus nostrum compensauerit, atque ita respectu nostri liberalis fuerit, & merè gratuita; ea tamen posita, iam est Deus obligatus propter suam immutabilitatem ad reddendum premium ex iustitia: quia promissit se illud redditurum in compensationem operum, secundum distributivae iustitiae aequalitatem, ut statim declarabimus.

CLXIII. Itaque rectè Concilij Tridentini Patres: Proponenda est, inquit, vita aeterna bene operantibus, & tanquam gratia filijs Dei, per Christum Dominum, misericorditer promissa, & tanquam merces ex ipsius Dei promissione, bonis ipsorum operibus, & meritis, fideliter reddenda. Atque utinam intelligerent sectarij nostri, hanc congruentiam, gratia nobis fa-

G

Et in

2. Timot. 2.

Super Psal. 83

2. Timot. 4.

Sess. 6. c. 16.

Gen. 15. Esa. 40.
Matt. 5. Col. 3.
2. Tim. 4. Apo-
cal. 22. & alias
sæpè.

Et in promissione propter merita Christi, & obligationis iustitie ad præmium postea reddendum: viderent profectò, non esse contra aperta Scripturæ testimonia negandum; vitam æternam iustorum operibus tanquam veris meritis deberi, vt, quod est certissimum retineatur; eandem videlicet propter merita Christi imprimis conferri.

CLXIII. Manet enim id multò verius, si nostra etiam merita concedamus, tum quia meruit Christus Dominus, vt nos vitam æternam mereceremur, nobis videlicet impetrando gratiam, & promissionem præmij, quæ obligatio illud reddendi nititur, atque ita excellentius multò nobis vitam æternam suis meritis peperit: Quandoquidem obtinuit ab æterno Patre, vt nobis daretur, non quomodocumque, sed ex obligatione in operum compensationem, quod est multò dignius: tum etiam, quia nihil vetat, variis modis **DEVM** induci ad aliquid conferendum; atque ita propter merita, tum Christi imprimis, tum etiam nostra, ab illis dependentia; vitam æternam impetiri.

^a In fine quest. 4. in loco de bonis operib.
^b cõtra cap. 16. Sess. 6.

CLXV. Ergò vanum est ^a Philippi & ^b Kemnij, aliorumq; Lutheranorum argumentum: Vita æterna datur iusto, propter merita Christi, ergò non propter merita propria. Si hæc forma argumentandi, tantoperè illis in vni controuersia placet; concludant etiam contra se, eodem modo; nullum præmium accidentale, aut temporale in hac vita, aut spirituale post illam, conferri nobis propter nostra merita; quod tamen aliò qui concedunt. Etenim facerè illos oportet, omne donum saltem spirituale, concedi propter Christum: In ipso enim docet D. Paulus benedici nos omni spiritali benedictione.

Ephes. 1.

CLXVI. Quòd si respondeant mereri hominem eiusmodi præmia accidentalia, non ex sola vi operum, sed ex vi gratiæ, & promissionis factæ pro Christo; & idcirco propter merita Christi, nihilominus conferri: Idem a nobis responsum accipiant, de operibus iusti, quæ vitæ æternæ dicimus esse meritòria. Nihil enim interesse inter præmium accidentale, & essentielle, quòd ad modum vtrunq; promerendi, Christus indicauit; cum in eodem sermone, eodem tenore verborum, vtrunq; sine discrimine proposuit ijs, qui rebus omnibus posthabitis, Deum sequuntur.

Matth. 19.

Vbi supra.

CLXVII. Notatu verò digna est Philippi & Kemnij insititia, qui adeò rationem meriti ignorauerunt, vt, etsi Scripturis conuicti concesserint; iustorum opera vitam æternam compensari, ex promissione diuina: negauerint tamen esse merita. Tantùm enim compensari, vt fructus, siue testimonia fidei, quæ sola (inquirunt) promissio præmij apprehenditur. Ita, omnia
Theolo.

Theologia istorum posita est in quibusdam vocabulis, quorum vim non intelligunt.

CLXVIII. Quid est fidem, primum, aut illius promissionem apprehendere, nisi eius qui credit fidem ex diuina promissione & lege premio compensari? Cur igitur, si opera alia ex fide prodeuntia, compensari vitâ aternâ ex promissione concedunt, non etiam concedunt, illis primum apprehendi? tamen si non nisi, vt oriuntur ex gratia & fide? Et, si nihil aliud est mereri, quâ opus ex promissione compensari? Cur, cum hoc tribuant fidei & operibus; concedere tamen illa esse merita reformidant? Sed relinquamus istorum ignorantiam, ad descriptionem meriti supra datam, redeamus.

CLXIX. Diximus in illa etiam, primum tribui, secundum aequalitatem iustitiæ distributiue, in eo videlicet positam; vt quanto vnus meritum, alterius meritum superat, tanto etiam primum vnus, primum alterius. Neque enim vbi sermo est de merito vitæ aternæ, tam locus esse videtur iustitiæ commutatiue, cuius aequalitas rei ad rem dicitur: quàm iustitiæ distributiue. Vincit enim perfectione, ac dignitate beatitudo aterna, quæcunque opera, tamen si proficiantur ex gratia. Id quod D. Paulus significat, cum inquit: Non sunt condignæ passionibus huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis &c. & quod momentaneum est, & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate, aeternum gloriae pondus operatur in nobis.

Rom. 8.

CLXX. Quin imò, neque vt secundum distributiua iustitiæ, Deus remuneret iustorum opera, ex natura, & valore ipsorum præcisè obligatur; quandoquidem sunt dona ipsius, vt supra dictum est. Quapropter iustitiæ hæc inter homines, & Deum, improprie dicta, solet appellari; non quod in re improprie obliget: cum enim diuina promissione nitatur, non minus, imò multo magis (vt supra est dictum) DEVM obligat, quàm si esset iustitiæ inter homines omnino æquales. Sed dicitur iustitiæ impropria, quia cum eius obligatio sit longè alterius rationis, quàm obligatio iustitiæ, quæ est inter æquales; improprie afficitur huius iustitiæ nomine.

CLXXI. Addidimus porro, meritum iusti, aliis quoque donis compensari, quæ post acceptam gratiam ad beatitudinem promouent. Nam, vt optime Theologi ratiocinantur; vt in rebus naturalibus cernimus, mouens non solum ad vltimum terminum; sed etiam ad ea, quæ illum antecedunt, rem mouere; sic etiam Deus hominem destinans, per gratiam ad beatitudinem, quæ

est ultimus terminus; non solum vult, ut eam proprio merito consequatur, sed ut mereatur etiam illa, quibus in gratiam iam receptus, ad beatitudinem progreditur. Procedit autem iustus ad beatitudinem per gratiae augmentum. Nam iustorum semita, quasi lux splendet, procedit, & crescit vsq; ad perfectum diem, id est, claram Dei visionem.

Proverb. 4.

Sess. 6. can. 24.
& 25. Eccle. 18.
Apoc. 22. Iac. 2.
2. Pet. 3.
a Tractatu S. in
Ioannem.

CLXXII. Ergo, augmentum gratiae sub iusti meritum cadere, Concilij Tridentini Patres recte tradiderunt: id quod ex Scripturis etiam colligitur. Ac D. Augustinus: Charitas (inquit) meretur augeri, ut auctum reatur & perfici. Negant verò hoc haeretici Lutherani, etiam, qui donis iustum ornari consentunt: Quoniam, inquit, propter merita Christi augentur gratiae dona. Pudet profecto, ac piget, huius argumenti remanentem iterum excutere. Declaratum est enim paulo antè, quod propter nostra merita obtinemus, id maxime propter Christi etiam merita nos adipisci. Itaque frustra consumpsit Kemnitius operam, multis contra Concilium Tridentinum probando, quod imprimis fatemur; augmentum gratiae à Christi meritis dependere.

CLXXIII. Pertinent etiam ad progrediendum in via, qua ad beatitudinem ducit, auxilia illa, praeter habituales gratias, necessaria ad perseverandum, de quibus supra sumus locuti; itaque sub meritum iusti cadunt. Quid igitur est, quod Theologi negant, donum perseverantiae cadere sub iusti meritum? Videlicet, tunc doni perseverantiae nomine intelligere eos oportet: vel omnia omnino auxilia etiam habitualia, quae ad perseverandum conferunt: vel etiam ipsa bona opera, quibus vsque ad finem auxilio gratiae perseveratur, atque adeo auxilia quatenus iam sunt efficacia: vel denique aliqua extraordinaria auxilia, quibus habitis, certum sit, iustum perseverantem, nec perditurum gratiam.

CLXXIII. Quocumque autem istorum modo perseverantiae donum usurpetur, certissimum est, illud non cadere sub iusti meritum: aliud quidem opereretur, vel gratiam etiam primam ex iustitia promereri, (quod falsum esse statim ostendimus) siquidem etiam conducit ad perseverandum: vel, postquam semel iustus, meritum est, aut petiuit perseverantiam, certum esset, illum perseveraturum vsque ad finem; & sic eum, qui est aliquando iustus, & oratui promeretur, nunquam accideret, esse reprobum: cuius contrarium patet ex S. literis.

CLXXV. Caterum, si doni perseverantiae nomine intelligamus, illa sola auxilia actualia, quae ultra gratiam habituales, ad perseverandum qua-

dem sufficiant, sed tamen illis habitis certum nondum sit, hominem esse perseveraturum; concedi potest, illud cadere sub iustitia meriti: Nec negari potest ab illis, qui, quod supra posuimus docent; motum videlicet gratia secundum meritum, se extendere, non solum ad ultimum terminum, qui est beatitudo, sed etiam ad ea, quae antecedunt, & ad illum post gratiam adeptam promouent.

CLXXVI. Ex quo fundamento efficitur, etiam bona illa temporalia, quibus iustus utitur ad vitam aeternam promerendam, quatenus ad illam promouent; propter meritum ex iustitia, quod gratia nititur, conferri: Secus, si hac ratione semota, absolute secundum se considerentur; quia sic non referuntur ad beatitudinem, quae est potissimum gratiae, atque adeo meriti scopus. Idcirco enim fons vitae, gratia dicitur, saliens in vitam aeternam. Reparationem vero post lapsum, operibus ex gratia ante lapsum factis, nullo modo mereri possumus; quandoquidem, ut praemium propter meritum concedatur, vigere meritum oportet; quod tamen per sequentem lapsum extinguitur.

CLXXVII. Ex dictis perspicuum videtur, neminem ex iustitia mereri, ut in gratiam primum recipiatur. Doceri hoc contra Pelagium facile potest, tum ex Diuo Paulo, tum ex aliis Scripturae locis; in quibus vidimus supra principium meriti esse gratiam: Itaque non potest sub illud cadere. Oportet enim meritum aliunde valorem habere, ac procedere; non ex praemio. Alioquin idem quodammodo seipso compensaretur, quod intelligi recte non potest. Iustificamur ergo gratis per gratiam, non quod non debeat Deus hominem ipsi cooperantem, gratia afficere; debet enim id, & ex iustitia quidem, meritis Christi; sed quod non conferri nobis gratiam in compensationem alicuius operis nostri, quod per illam remunerare promiserit secundum aliquam aequalitatem; sed tantum ex misericordia, & liberalitate, ad quam illum obligauerunt merita Christi. Ita, aeternus Pater simul est in nos misericors, & iustus erga Christum; cum ex iustitia, & fidelitate debita Christo, vult ex misericordia, & liberalitate nos amare, & ornare gratia.

CLXXVIII. Nec probamus sententiam eorum, qui tametsi non ex condigno; ex congruitate tamen dicunt, nos gratiam primam promereri, per actus illos, quibus nos ultimo ad illam disponimus. Non est ita. Meritum enim ex congruo, etsi in hoc, a merito ex condigno differat, quod non perinde ex obligatione alicuius promissionis diuinae, compensatur, secundum aliquam aequalitatem, in hoc tamen conuenit, quod quia est tale, congruenter

Ita D. Tho. 1. 2.
q. 114. 8. & 10.
& 2. 1. q. 83. art.
15. & alij.

Ioan. 4.

In epi. ad Rom.
praesertim per
multa capita.
Et D. Aug. libr.
de patientia. ca.
26. & lib. 3. Hi-
pognost. Et ita
in Conci. Trid.
Sess. 6. cap. 1. &
can. 1. & 7. & in
multis aliis con-
tra Pelag.

seu decenter, Deus mouetur, ad aliquod præmium conferendum, licet ex suo solo beneplacito.

CLXXIX. Quapropter etiam repugnat, meritum congrui habere suam perfectionem siue congruentiam ex ipso premio, tanquam ex principio. Quia tunc non poterit Deus censei, propter perfectionem operis ex congruentia, conferre ipsum præmium. Nam si ea perfectio oritur ex ipso premio; conferretur quodammodo tunc præmium ex congruo, propter ipsum præmium, quod non videtur minus absurdum, quam conferri præmium ex iniustitia, propter idem præmium. Cum igitur dispositiones ultime sint in re ab ipsa gratia habituali, vt supra probauimus, neque proprie compensentur per illam, sed tantum, gratia detur, cum simul ex actiones ab ipsa gratia, et libero arbitrio effluunt; sequitur, hominem neque ex iniustitia, neque ex congruitate, gratiam proprie mereri per illas.

CLXXX. Illud profecto longe probabilius diceretur, per opera bona moralia, quibus aliquis ante gratiam facere, quod moraliter potest, censeatur, eatenus primam gratiam ex congruo illum mereri, quatenus conueniens, et congruum est, vt cum talis facit, quantum in illo statu naturaliter potest; Deus etiam præstet id, quod suarum est partium, hoc est, ei homini auxilia actualia, vel augeat, vel de nouo conferat, si ante nunquam habuit; quod supernaturalibus medijs gratiam potest consequi, atque adeo consequatur, si sibi non desit. Ita, celebris illa sententia Theologorum: Facienti quod in se est Deus non denegat gratiam; duobus modis, et utroque verè exponi potest. Si enim de gratia habituali accipiatur, non est censendus homo facere, quod in se est, aut potest, vt eam gratiam recipiat, donec excitatus adiuuusque, actiones supernaturales eliciat, quibus se ad gratiam disponat. Id enim etiam potest, quamuis non sine auxilio.

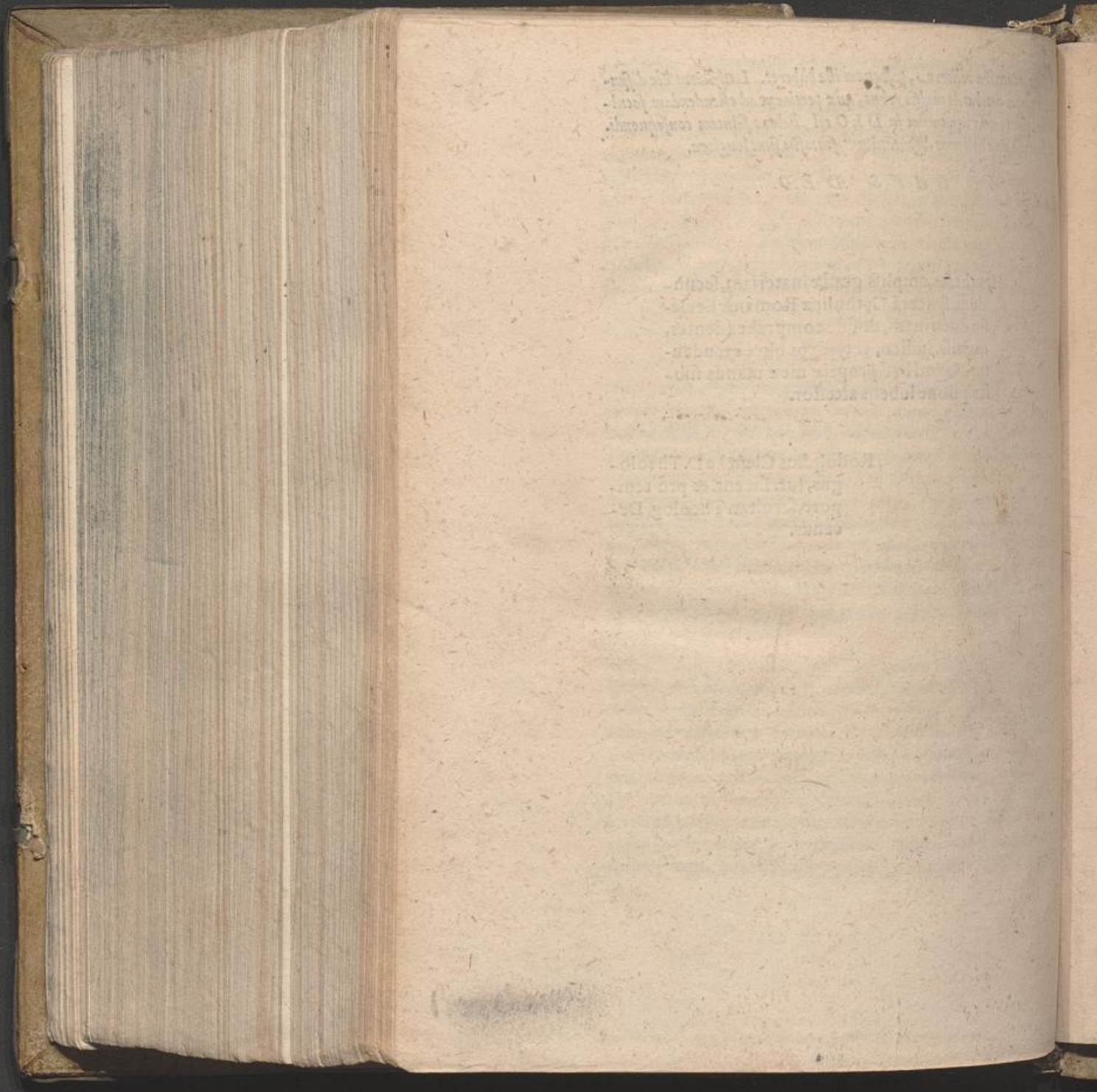
CLXXXI. Si verò ea sententia ad gratiam actualem, hoc est, ad auxilia referatur: Sic quidem, si facit homo, quod moraliter potest, gratia destitutus (quidquid illud sit tandem) fecisse censebitur; quod sufficit, vt auxilijs supernaturalibus fulciatur. Ex qua doctrina nihil minus sequitur, quam opera illa bona moraliter, esse initium processus iustificationis, quale secundum fidem negandum est existere ex parte hominis; quod videlicet habeat certam cum sequente iustificatione, connexionem. (Nam initium, ad quod iustificatio certò non sequatur sæpè existit ex parte hominis. Vt cum v. g. sua sponte quis templum adit concionatorem auditurus, à quo eadem postea permotus supernaturalibus medijs gratiam acquirit) Possit enim talis homo

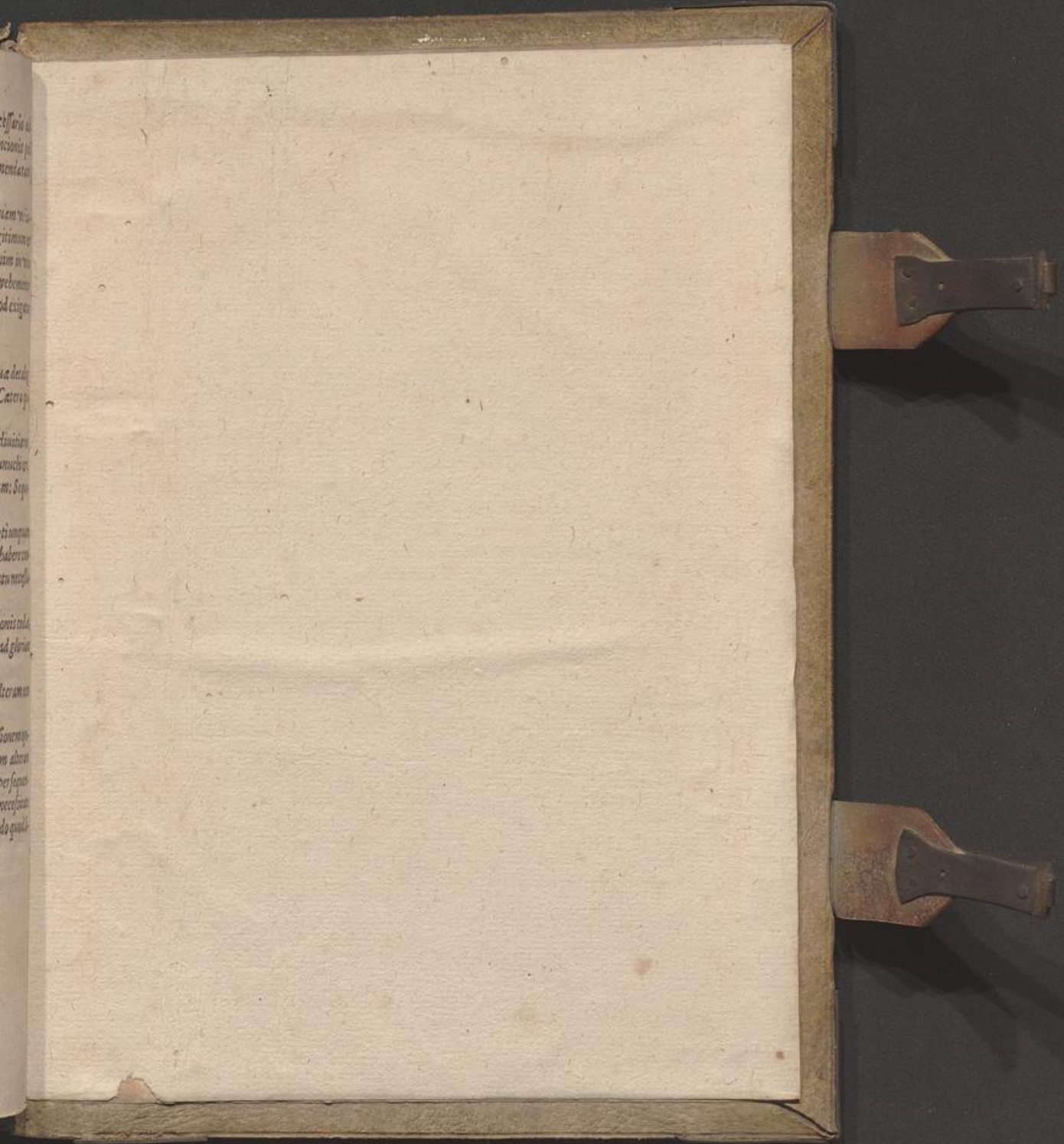
lis homo, ea auxilia reiicere, postquam illa haberet. Latissimus hęc disputandi campus patebat de multis rebus, quę pertinent ad ostendendam facultatem, quam omnes, quantum in DEO est, habent salutem consequendi. Sed hęc ipsa, quę hactenus disputauimus, fortassis sunt longiora.

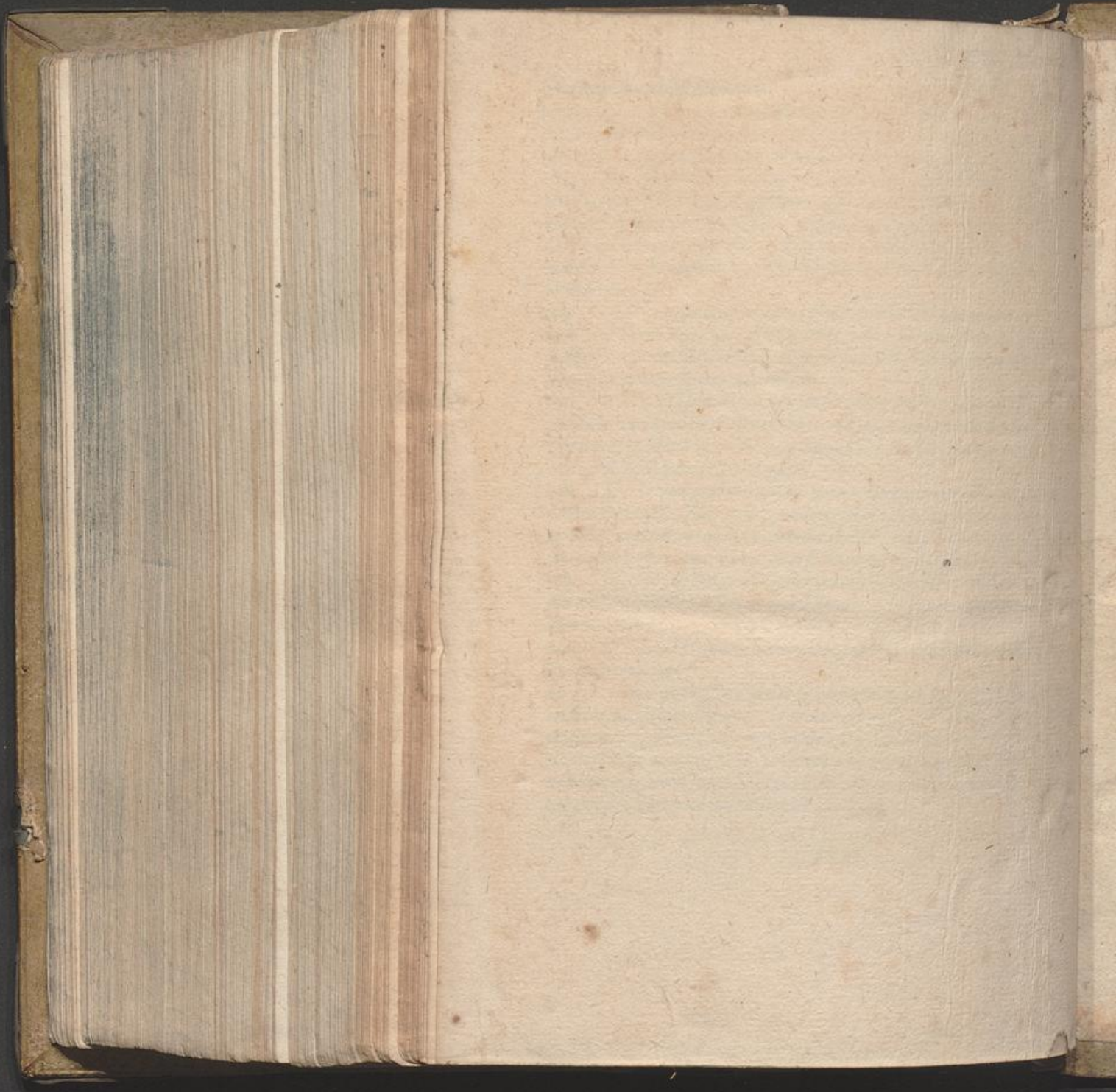
L A V S D E O.

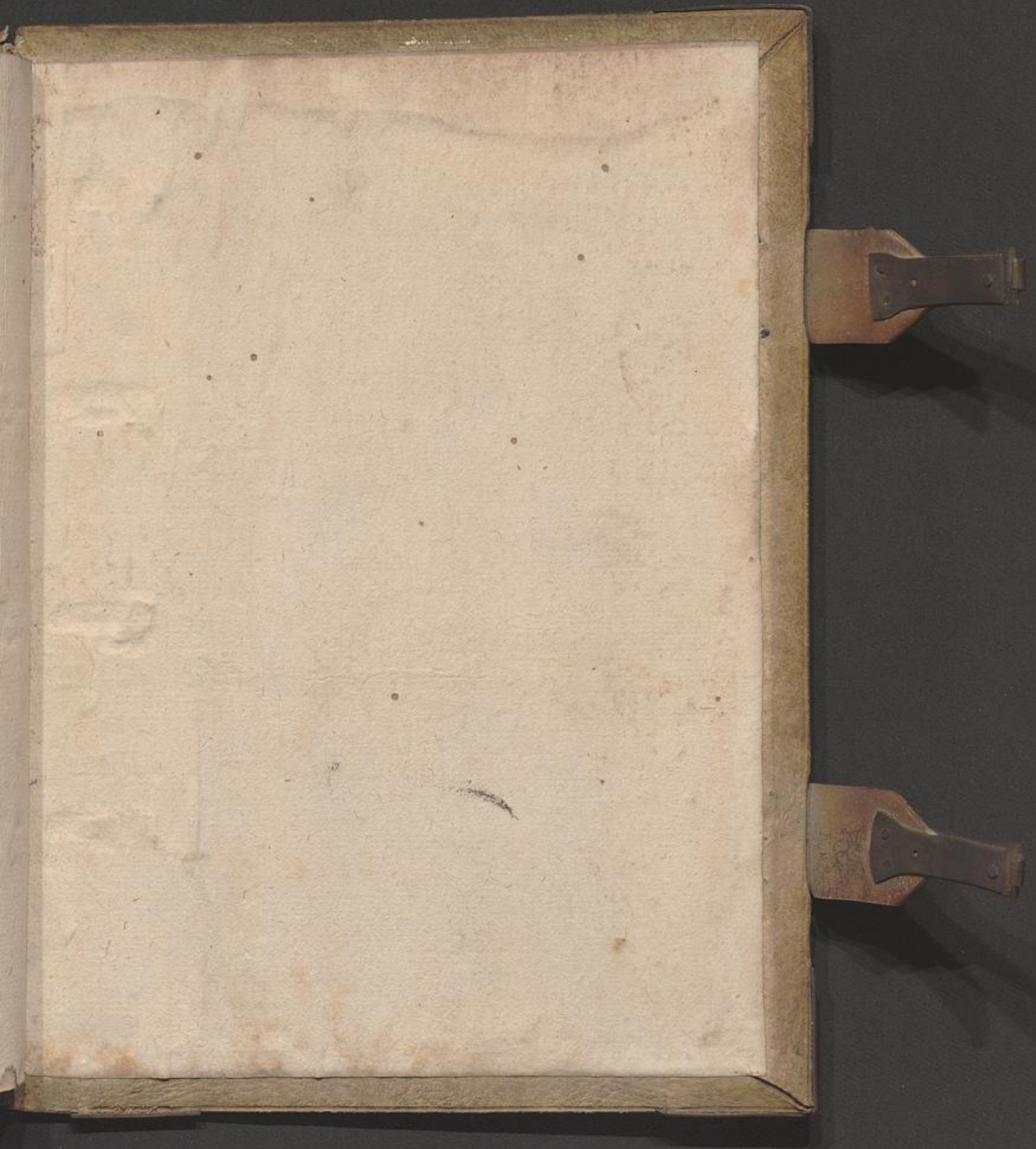
Has theses, amplifs. gratiæ materiam, secundum sinceram Catholicam Romanam Ecclesiam doctrinam, diffusè comprehendentes, dignis. iudico, vt typis publicè excudantur. Quod hac propriæ meæ manus subscriptione lubens attestor.

Rodolphus Clencke D. Theologus,
Iur. Licent. & pro tempore, facultat. Theolog. Decanus.

Psalms
TV 6

Th
2781